

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI ve ÖĞRETİM BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TELEVİZYONLARDA YAYINLANAN ÇOCUK PROGRAMLARININ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM BECERİLERİNİN GELİŞİMİNE OLAN
ETKİSİNİN EBEVEYN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
(Kayseri İli Örneği)**

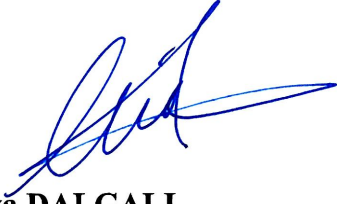
Hava DALGALI

**Tezi Yöneten
Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ**

**MART 2014
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Hava DALGALI

Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ danışmanlığında Hava DALGALI tarafından hazırlanan “Televizyonlarda Yayınlanan Çocuk Programlarının Okul Öncesi Eğitim Becerilerinin Gelişimine Olan Etkisinin Ebeveyn Görüşlerine Göre İncelenmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

.....31./03/...2014

JÜRİ:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ

Üye : Doç. Dr. Mustafa ŞANAL

Üye : Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 10/04/2014 tarih ve ....10..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

.....10./04./2014..

.....

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Ahmet ŞAHİN

ÖNSÖZ

Bu çalışma televizyon programlarının, okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine olan etkisinin ebeveyn görüşlerine göre incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Kayseri İlinde yaşayan ve okul öncesi dönemde çocuğu olan anne-babalar oluşturmaktadır. Son yıllarda hayatımızda önemli bir yer edinen televizyonun, okul öncesi dönemde bulunan çocukların eğitim becerilerini nasıl etkilediğinin incelenmesi, bu araştırmanın en önemli yönüdür. Araştırmada televizyon programlarının okul öncesi eğitim becerilerini nasıl etkilediği, ebeveyn görüşlerine göre ele alınmış ve farklı değişkenler açısından karşılaştırmalı incelemeler yapılarak istatistiki sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmanın yürütülmesi sırasında bana pek çok kişinin yardım ve desteği olmuştur. Öncelikle Danışmanım, Değerli Hocam Yrd. Doç. Dr. Sayın Mustafa GÜÇLÜ'ye araştırmanın ilk gününden itibaren verdiği destek ve sunduğu bilgilerden ötürü teşekkür etmek isterim. Yine hiçbir zaman desteğini esirgemeyen sayın Ar. Gör. Emre TOPRAK'a teşekkür ederim. Ayrıca araştırmaya katılan ve yardımlarını esirgemeyen değerli meslektaşlarıma ve mesai arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Yaşamın her anında varlığından güç aldığım sevgili aileme, zorlu çalışma süreçlerinde gösterdikleri ilgi, özen ve sabırdan dolayı arkadaşlarıma, saygılarımla teşekkür ederim.

**TELEVİZYONLARDA YAYINLANAN ÇOCUK PROGRAMLARININ OKUL
ÖNCESİ EĞİTİM BECERİLERİNİN GELİŞİMİNE OLAN ETKİSİNİN
EBEVEYN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ
(Kayseri İli Örneği)**

Hava DALGALI

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi MART 2014

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, televizyon programlarının okul öncesi eğitim becerilerine olan etkisinin; anne yaşı, baba yaşı, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile gelir durumu değişkenlerine göre incelenmesidir. Araştırmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacı Serhatlıoğlu B. (2006) tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve ‘Tv Programlarının Becerileri Etkileme Formu’ kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde t-testi ve ANOVA istatistikî yöntemlerinden faydalanılmıştır. Araştırmada televizyon programlarının okul öncesi eğitim becerilerini önemli ölçüde etkileyen bir unsur olduğu öne sürülmüştür. Okul öncesi dönemde önemli ölçüde gelişen; dil alanı, bilişsel alan, sosyal-duygusal alan televizyon programları paralelinde önemli ölçüde değişime uğrayabilmektedir. Bu değişimi belirlemeye yönelik, ebeveyn görüşlerine başvurulmuş ve okul öncesi dönemde bulunan çocukların eğitim becerilerinin, televizyon programlarından ne derece etkilendikleri tespit edilmiştir. Araştırmada ailenin yaş, eğitim ve ekonomik durum değişkenlerine göre okul öncesi dönemde televizyon programlarının etkisinin, eğitim becerilerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu olumlu ve olumsuz yönlerden ele alınarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, televizyon programları.

**ANALYSING THE EFFECT OF TELEVISION PROGRAMMES FOR
CHILDREN BROADCASTED ON THE DEVELOPMENT OF SKILLS IN
PRE-SCHOOL EDUCATION IN ACCORDANCE WITH PARENTS' VIEWS**

(EXAMPLE of CITY KAYSERİ)

HAVA DALGALI

Erciyes University, Institute of Education Sciences

Master's Thesis, March 2014

Consultant : Assistant Professor Doctor Mustafa GÜÇLÜ

SUMMARY

The aim of this survey is analysing the effect of television programmes on skills in pre-school education according to the variables: father's age, educational background, mother's age, educational background and level of income in family. In the survey, descriptive survey method has been used. Personal information form which was developed by researcher Serhatlıoğlu B. (2006) and the scale which has the question's for identification children's habit of watchin TV were used to collect datum. To analyse data obtained , T-test and ANOVA statistical method have been profitted. In the survey, it has been submitted that television programmes are factors effecting skills in pre-school education significiantly. The linguistic domain, cognitive domain and social-emotional domain reforming mostly in pre-school time can change considerably in parallel with television programmes. To identify this change, Parents's views have been appealed and the level of television programmes' effects on children has been identified. In this survey , suggestions have been made by analysing the effect of television programmes on pre-school children's skills with both positive and negative sides.

Key words: Pre-school education, television programmes

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
ONAY VE KABUL.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar.....	viii
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	5
1.2. Araştırmanın Önemi.....	6
1.3. Varsayımlar.....	7
1.4. Sınırlılıklar.....	7
1.5. Tanımlar.....	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM.....	8
2.1.1. Okul Öncesi Dönemin Önemi.....	8
2.2. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU VE GELİŞİM ÖZELLİKLERİ.....	10
2.2.1. Zihin Gelişimi.....	10
2.2.2. Dil Gelişimi.....	12
2.2.3. Sosyal-duygusal Gelişim.....	14
2.2.4. Motor Gelişim.....	15
2.2.5. Öz Bakım Becerileri.....	17
2.3. TELEVİZYON VE ÇOCUK.....	19
2.3.1. Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri.....	19

2.3.1.1. Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkileri.....	26
2.3.1.2. Televizyon reklamlarının çocuklar üzerindeki etkileri.....	28
2.3.1.3. Televizyondaki şiddet görüntülerinin çocuklar üzerindeki etkileri.....	32
2.4. ÇOCUĞUN GELİŞİMİNDE TELEVİZYONUN YERİ VE ÖNEMİ.....	36
2.4.1. 0-2 Yaş Arası çocuk ve televizyon.....	36
2.4.2. 2-7 Yaş arası çocuk ve televizyon.....	38
2.4.3. 7-11 Yaş arası çocuk ve televizyon.....	41
2.5. TELEVİZYONUN ÇOCUĞA OLAN ETKİLERİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE'DE VE YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	43
3. YÖNTEM.....	49
3.1. Araştırmanın modeli.....	49
3.2. Evren ve örneklem.....	49
3.3. Veri toplama aracı.....	49
3.4. Verilerin toplanması.....	51
3.5. Verilerin analizi.....	51
4. BULGULAR.....	52
5. TARTIŞMA VE YORUM.....	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
6.1. Sonuçlar.....	75
6.2. Öneriler.....	80
7.KAYNAKÇA.....	81
8. EKLER.....	88
9.ÖZGEÇMİŞ.....	92

TABLolar

Tablo 1: Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin n, x ve ss. değerleri.....	52
Tablo 2: Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.....	53
Tablo 3: Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.....	53
Tablo 4: Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin n, x ve ss. değerleri.....	54
Tablo 5: Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.	55
Tablo 6: Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.....	55
Tablo 7: Ebeveyn annelerin eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin n, x ve ss. Değerleri.....	56
Tablo 8: Ebeveyn annelerin eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.....	57
Tablo 9: Ebeveyn annelerin eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.....	58
Tablo 10: Ebeveyn babaların eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin n, x ve ss. değerleri.	59
Tablo 11: Ebeveyn babaların eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.....	60

Tablo 12: Ebeveyn babaların eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.....	60
Tablo 13: Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.....	61
Tablo 14: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının hafta içi televizyon izleme süresine ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	62
Tablo 15: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının hafta sonu televizyon izleme süresine ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	62
Tablo 16: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının televizyon izleme süresini belirleyen kişilere ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	63
Tablo 17: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının televizyon programlarına kısıtlama getirme durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	64
Tablo 18: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programı hakkındaki düşüncelerini ailesiyle paylaşma durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	65
Tablo 19: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun çevresiyle diyaloglarında televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	65
Tablo 20: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun izlediği televizyon programları ile ilgili soru sorma durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	66
Tablo 21: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullanma durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	67
Tablo 22: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilenme durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	68
Tablo 23: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında soru sorma durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	69
Tablo 24: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun anlattığı rüyalarda televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	70
Tablo 25: Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının anlattığı hikaye ve masallarda televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.....	71

1.GİRİŞ

İletişim, insanın günlük yaşamında önemli bir yere sahiptir. İnsanlar iletişim sayesinde içinde buldukları toplumu ve bu toplum içindeki yerlerini keşfetmektedirler. Berelson ve Steiner'in tanımına göre iletişim "bilginin, fikirlerin, duyguların, becerilerin, vb.' nin simgeler kullanılarak iletilmesidir" (Mutlu, 1998).

İletişim ihtiyacı insanın doğasında vardır. Bu nedenle tarih boyunca insanlar bilgi alışverişinde bulunmak için çeşitli iletişim araçları ve yöntemler oluşturmuşlardır. Toplumların uygarlık seviyesi geliştikçe, iletişim araçları da çeşitlenmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle de bu araçlar günümüzde çok ileri bir aşamaya ulaşmıştır (Oktay, 1999).

Artık günümüzde iletişim, sadece bireyler arasında gerçekleşmemektedir. Çeşitli kurumlar tarafından aynı anda çok sayıda insana yönelik iletişim süreçleri bulunmaktadır. İşte geniş kitleler amaçlanarak oluşturulan bu iletişime 'kitle iletişim' denilmektedir. Ses, görüntü, ya da hem ses hem görüntü özelliklerine sahip araçlar aracılığı ile kitle iletişim yapılmaktadır. Kitle iletişime aracılık yapan ve bu özellikleri barındıran araçlara ise 'kitle iletişim araçları' adı verilmektedir (Balaban, 2002). Bu araçlardan çağımızda yaygın olarak kullanılanlar; kitap, gazete, dergi, sinema, radyo ve televizyondur (Oktay, 1999).

İletişim sürecinde bu araçlar önemli işlevleri yerine getirmektedir. Evlerin ekonomik, sosyal ve kültürel eğilimlerine iletişim araçları yön vermektedir. Tabii ki yüzyılımızın en etkin ve en geniş kitle iletişim aracı ise televizyondur (Şirin, 1999). Televizyon, sağladığı sınırsız olanaklarla, canlı, renkli görüntüler ve seslerle izleyenlere doğrudan veya dolaylı olarak çeşitli bilgi ve mesajlar iletmesi, göze ve kulağa hitap etmesi gibi özelliklerinden dolayı diğer iletişim araçlarından daha fazla, eğitim, iletişim ve eğlence alanında önem kazanmaktadır. Jacques Séguéla'nın deyimi ile "televizyon artık, insanların günlük gevezeliğidir" (Şirin, 1999; Ulutaş ve Demiriz, 1999). Aynı zamanda televizyon yaş, eğitim düzeyi ve hiyerarşi aramayan serbest girişe açık bir iletişim aracıdır (Şirin, 1999).

Televizyon merkezi bir hikaye anlatım sistemidir. Drama programları, haberleri, reklamları ve diğer bütün yapımları ile, her eve kendi içinde bütünlüğü olan ve

tekrarlanan görüntülerden, sembollerden ve dil kültüründen oluşmuş bir dünyanın girmesini sağlar. Televizyon daha başından, izleyicilerin kültürel yönelimlerini ve hayatta yaptıkları seçimleri etkileyen bir referans odağıdır.

Televizyon, insanlar arası eğitim-yerleşim ve yaş farklılıklarını aşarak aslında heterojen bir izleyici kitlesi oluşturmaktadır (Batmaz ve Aksoy, 1995). Ayrıca etkileme gücü diğer medyalarından daha fazladır. Çünkü ulaşılması ve izlemeyi öğrenmenin en kolay araç olma özelliğini bünyesinde barındırmaktadır. Okuma yazma becerisi gerektirmez ve görüntülerin abecesi yoktur (Şirin, 1999).

Günümüzde bir çok evde aileler, zamanlarını ve hatta mobilyalarını televizyona göre düzenlemektedirler. İnsanlar artık evde geçirdikleri zamanın büyük bölümünü televizyon karşısında geçirmektedirler. Bu noktada Brofenbrenner (1975), ebeveynlerin ve çocukların evde oldukları zamanın büyük bölümünü birbirleriyle değil, televizyon izleyerek geçirdiklerini belirtmiştir. Batmaz ve Aksoy'un yaptığı araştırmada Türkiye'deki aile bireylerinin uyku dışındaki aktif zamanlarının yüzde 30'unu televizyon seyrederek geçirdiği, yani uyku dışında, 3 saatte 1 saat televizyon izlediği sonucuna ulaşılmıştır (Batmaz ve Aksoy, 1995). Hatta 9 aylık bebeklerin bile günde yaklaşık 90 dakika televizyon izleyebildiği belirlenmiştir. Bu durumda günümüz çocuğunun televizyonla büyüdüğünü söylemek, yanlış olmamakla beraber "televizyon çocuğu" kavramını anlamamız açısından bize yardımcı olmaktadır. Çocuklar artık bebekliklerinden itibaren yetişkinlerle birlikte aynı dizileri, aynı haberleri, aynı filmleri, aynı reklamları ve aynı eğlence programlarını izlemeye başlamaktadırlar (Cohen, 1997; Öztürk, 2002; Türkan Bağlı, 2002; Kalkınç, 2003).

Bir bilgi kaynağı olarak televizyonun davranışlar üzerinde önemli etkileri olduğu kanıtlanmıştır. Ancak televizyon izlemenin etkilerini net bir şekilde ölçmek kolay değildir. Yapılan araştırmalar televizyon izlemenin davranışlar üzerindeki etkilerini, izleyicinin yaşına, programın kalitesine, süresine ve anne baba denetimine bağlamıştır (Cohen, 1997). Ayrıca eve giren kitle iletişim aracının aile ve çocuk tarafından kullanımı oranında bu etkilenme artmakta ve genişlemektedir (Oktay, 1999).

İletişim araçlarının toplumsal etkisi denilince akla hemen çocuklar gelir. Çünkü çocuk televizyonun en iyi tüketicisidir. Hangi program olursa olsun, çocuklar üzerinde davranışsal, düşünsel ve duygusal etkileri vardır. Yalnız televizyonun çocuk üzerindeki etkileri araştırılırken ailenin de göz önünde tutulması gerekmektedir. Yani çocuğu aileden soyutlayarak onun iletişim araçları ile ilişkisini çözmek imkansızdır (Şirin, 1999).

Televizyonun insanlar, özellikle de okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkisi oldukça yoğundur. Aile bireylerinden televizyondan en fazla etkilenen kuşkusuz öğrenmeye en açık olan okul öncesi dönem çocukları olmaktadır. Çünkü çocuğun bu çağda dürtülerini frenleme yeteneği çok zayıftır. Böylece çocuklar daha çabuk ve kolay etkilenmektedir (Yavuzer, 2003).

Okul öncesi dönem, çocuğun gelişiminin en hızlı ve en kritik yıllarıdır. Bu nedenle insan hayatının diğer dönemlerinin temelini oluşturan bir evredir. Bu yıllarda temeli atılan beden sağlığı ve kişilik yapısının, ileri yaşlarda yön değiştirmeden, aynı kalma şansı daha çoktur (Oktay, 1999; Oktay, 2003). Çeşitli ülkelerde çocuk psikolojisi üzerine yapılan çalışmalar sonucu 0- 6 yaş döneminin kişinin geleceğini belirlemedeki etkisinin önemli olduğu fikri kabul görmüştür (Oktay, 1999). Ayrıca çocuğa bu dönemde sağlanacak deneyimlerle elde edilebilecek temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar, çocuğun sonraki öğrenim yaşamını da etkileyecek kapasitededir (Arı, 2003).

Bu açıdan okul öncesi dönem anne-baba ve eğitimcilerin üzerinde dikkatle durması gereken son derece önemli bir eğitim evresidir. Çocuklar biyolojik açıdan hemen hemen eşit doğarlar ve herkes için aynı olan biyolojik kurallar çerçevesinde büyürler. Fakat daha sonra başlangıçta birbirine benzeyen bu bebekler, çok farklı insanlara dönüşürler. Bunun sebebi de gelişmelerinin tek başlarına değil çok farklı sosyal ve kültürel ortamlarda meydana gelmesidir. Çocukların gelişmelerini etkileyen karmaşık ilişkiler ve yaşanan tecrübeler yumağı içerisinde televizyonun rolü çok büyüktür. Günümüzde aile ve okulun yanı sıra çocuk eğitiminin yeni ve güçlü üçüncü bir ortağı vardır; o da televizyondur (Peri, 1997).

Okul öncesi dönem çocuğu dış dünyayı duyularıyla algılayarak öğrenmeye çalışır ve en geniş duyu organı gözleridir. Bu dönem çocuğu için öğrenme ise taklit etme anlamına gelmektedir ve gözlemsel öğrenime daha çok duyarlıdırlar (Öçal, 1997) Televizyon ise görsel ve işitsel özellikleri sayesinde çocuğun dikkatini fazlasıyla üzerine çekmektedir. Ayrıca okuma yazma becerisi istememesiyle de okul öncesi dönem çocuğunun kullanabileceği tek iletişim aracı olma özelliğini taşımaktadır (Balaban, 2002).

Görüldüğü gibi okul öncesi dönem çocuğu ve televizyon ilişkisi üzerinde durulması gereken bir konudur. Aynı zamanda son yıllarda, evlerdeki televizyon sayısının arttığı ve izlenebilir kanal sayısının ilerleyen teknoloji sayesinde fazlaştığı gözlemlenmektedir. Televizyonun bu derece ev ortamına dahil olduğu ve bünyesinde barındırdığı özellikler de göz önünde bulundurulduğunda, etkilerinin ne olabileceği ile ilgili ciddi sorular uyandırmaktadır. Akla gelen bu sorular içinde televizyonun çocukların gelişimleri üzerindeki etkileri önemli bir yer tutmaktadır. Ülkemizde yapılan araştırmalara bakıldığında zihin- dil gelişimi ve televizyon programları arasındaki ilişki araştırılması gereken bir nokta olarak göze çarpmıştır. Buradan hareketle bu çalışmada televizyon programlarının okul öncesi dönem çocuklarının zihin ve dil gelişimini etkileme biçimleri öğretmen ve veli görüşleri ışığında araştırılmıştır.

1.1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı; televizyonlarda yayınlanan çocuk programlarının, okulöncesi eğitim becerilerinin gelişimine olan etkisini ebeveyn görüşlerine göre inceleyerek mevcut durumu belirlemek ve öneriler sunmaktır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının hafta içi televizyon izleme süresinin dağılımı nasıldır?
2. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının hafta sonu televizyon izleme süresinin dağılımı nasıldır?
3. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının televizyon izleme süresini belirleyen kişilerin dağılımı nasıldır?
4. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının televizyon programlarına kısıtlama getirme durumlarının dağılımı nasıldır?
5. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının televizyon programı hakkındaki düşüncelerini ailesiyle paylaşma durumlarının dağılımı nasıldır?
6. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının çevresiyle diyaloglarında televizyon programlarının etki durumunun dağılımı nasıldır?
7. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının izlediği televizyon programları ile ilgili soru sorma durumlarının dağılımı nasıldır?
8. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullanma durumlarının dağılımı nasıldır?
9. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilenme durumunun dağılımı nasıldır?
10. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında soru sorma durumlarının dağılımı nasıldır?
11. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının anlattığı rüyalarda televizyon programlarının etki durumunun dağılımı nasıldır?
12. Ebeveynlerin görüşlerine göre; çocuklarının anlattığı hikaye ve masallarda televizyon programlarının etki durumunun dağılımı nasıldır?
13. Ebeveyn annelerin, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili

görüşleri yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

14. Ebeveyn babaların, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
15. Ebeveyn annelerin, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
16. Ebeveyn annelerin, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
17. Ebeveynlerin, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın önemi

Ülkemizde televizyonlarda yayınlanan çocuk programlarının okul öncesi dönem çocuklarına olan etkileri üzerine yeterli sayıda araştırma bulunmamaktadır. Bu konuda yapılan belli başlı araştırmalar; Doğan (2003) tarafından gerçekleştirilen ‘Televizyon Reklamlarının Çocuklar Üzerindeki Etkisi’, Güler (1989) tarafından gerçekleştirilen ‘Çocuk, Televizyon ve Çizgi Film’, İşçibaşı (2003) tarafından gerçekleştirilen ‘Çocuğun Sosyalleşmesinde Aile-Televizyon İlişkisi’, İşçibaşı (2001) tarafından gerçekleştirilen ‘Televizyondaki Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Saldırganlık Etkisi’ vb. araştırmalarla sınırlı kalmıştır.

Bu araştırmalarda; televizyon programlarının özellikle çocuklar üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu, bu programların çocuğun aile yaşantısını nasıl etkilediği, çocukların davranışlarında ne gibi değişikliklere neden olduğu incelenmiştir.

Okul öncesi dönemin önemi ve bu dönemde çocuğa kazandırılan davranışlarda televizyon programlarının etkisi her geçen gün artmaktadır. Fakat ‘televizyon programlarının okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine olan etkisi nedir?’ konusunda ayrıca bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma çocukların hayatında önemli bir yer teşkil eden okulöncesi dönemde çocuklara kazandırılmak istenen becerilerin, televizyon

programlarından ne derece etkilendiğini ortaya koyarak, aksaklıkların giderilmesinde yol gösterici olacaktır.

1.3. Varsayımlar

Araştırmaya katılan ebeveynlerin uygulanan ankete içten ve samimi cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın evreni 2012-2013 öğretim yılında Kayseri ilinde bulunan bağımsız anaokulları ve ilköğretim okulu anasınıflarının velileri ile sınırlıdır. Bunun yanında araştırma okul öncesi dönemde çocuğu olan anne ve babaların veri toplama aracına (ölçek) verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Okul öncesi eğitim: Doğumdan, zorunlu eğitim yaşına kadar, çocukların gelişim özellikleri, bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önüne alınarak, çocukların sağlıklı bir biçimde fiziksel, duygusal, dil, sosyal ve zihinsel yönden gelişimlerini sağlayıcı, olumlu kişilik temellerinin atıldığı, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, çocukların kendilerine güven duymalarının sağlandığı, ebeveyn ve eğitimcilerin etkin olduğu sistemli bir eğitimidir (Zenbat, 1998).

Eğitim becerileri: Beceri, öğrencilerde öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir (TDK, 2012).

Televizyon: Görüntünün ve görüntüyle alakalı seslerin aynı anda elektromanyetik dalgalar halinde yayılması prensibine dayanan en mükemmel haberleşme sistemlerinden biri. Televizyonun temel prensibi ışık enerjisinin elektrik enerjisine çevrildikten sonra yayınlanması ve alınan elektromanyetik sinyallerin tekrar ışık enerjisine çevrilmesidir (TDK,2012).

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM

2.1.1.Okul öncesi dönemin önemi

Okul öncesi dönem, eğitimin ilk basamağıdır ve çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen süreçtir. Bu süreç içerisinde çocuğun bedensel, bilişsel, sosyal, psikomotor ve dil gelişimi büyük ölçüde tamamlanmaktadır. Çocukların istenilen davranış özelliklerine sahip olmasını sağlayabilmek için onların gelişim özelliklerini iyi bilmek gerekmektedir (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010). Aksi halde birçok güçlükle karşılaşılabilir, çocuğun yetiştirilmesi tesadüflere bırakılabilir ve farkında olunmadan çocuğa zarar verilebilir. Bu açıdan bakıldığında, birçok kritik dönemi içinde barındıran okul öncesi dönemde verilen eğitim oldukça önemlidir (Aral ve ark., 2002).

Çocuğun duygusal, zihinsel, bedensel ve sosyal gelişimini sağlamak; uyumlu bir yaşam sürebilmesi için gerekli olan temeli oluşturabilmek, okul öncesi eğitimin en temel amaçlarından biridir. Okul öncesi eğitim sayesinde çocuk, okulda diğer çocuklar ve öğretmeni aracılığıyla topluma uyum sağlamayı öğrenir. Bu dönemde desteklenmeyen çocukların gelişimlerinde yetersizlikler görülebilir. Yapılan çalışmalarda, çocuğun gelişiminde okul öncesi eğitimin etkili olduğu vurgulanmaktadır (Uğur, 1998; Dinç, 2002; Turan ve Aral, 2008; Akı ve ark., 2008).

Okul öncesi eğitim sosyal gelişim açısından değerlendirilecek olursa, çocuk içinde bulunduğu bu dönemde; giderek genişleyen ve karışık bir hal alan bir sosyal ilişki ağı ile etkileşim halindedir. Doğumdan itibaren ilk sosyal ilişkilerini ailesi ile birlikte yaşayan çocuk için, okul öncesi eğitimin başlamasıyla birlikte etkileşimde bulunacağı sosyal çevreye, öğretmen ve akranlar da dâhil olmaktadır (Ekinci Vural, 2006; Gülay, 2009; Uz Baş, 2003). Bu sosyal çevre içerisinde kendine güven, kendini ifade etme ve sosyal bağımsızlık gibi bireyin sosyal ortamlarda olumlu sonuçlar elde etmesini sağlayan sosyal becerilerin geliştirilmesi, okul öncesi eğitim kurumlarında desteklenmektedir (Durualp, 2009). Durualp (2009), yaptığı çalışmada okul öncesi

çocuklarına oyun temelli verilen sosyal beceri eğitiminin, çocukların sosyal uyum ve becerilerinde etkili olduğunu belirlemiştir.

Sosyal davranışların kazanılmasında, çocukların kişilik yapılarının farklılığı, yetiştiği aile yapısı, içinde yaşadığı kültürel faktörler gibi bireysel farklılıklar da etkili olmaktadır (Özabacı, 2006). Çocuğun sosyal davranışlarındaki yetersizlikler, okul başarısızlığı, saldırganlık, suça eğilim ve çeşitli psikolojik bozukluklar gibi olumsuz durumlara neden olabilmektedir (Gottman ve Putallaz, 1981). Bu tür problemlerin ortadan kaldırılabilmesi için çocuğun sosyal davranışlarının geliştirilerek, topluma uyumu ve bütünleştirilmesi sağlanmalıdır (Avcıoğlu, 2007).

İletişimin, sosyal etkileşimin, dil becerilerinin, kendilik değerinin gelişimi açısından kritik yıllar olarak kabul edilen okul öncesi eğitim ortamlarının; çocuklara davranış örüntülerinin ve uyumsal davranışların değişimi ve gelişimi için yeterli modeller sunduğu belirtilmektedir (Odom, 2000).

Diener ve Kim'e (2003) göre, okul öncesi dönemde, çocuğun sosyal hayatta uyum gösterip göstermediği ön plandadır. Bu uyum olmadığında çocukta davranış problemleri görülmekte ve bu problemler okul hayatı boyunca çocuğun eğitimini etkilemektedir.

Okul öncesi dönemde görülebilen sorun davranışların erken tanınmasında ve önleme programlarının planlanmasında, okul öncesi eğitim büyük bir rol oynamaktadır (Balat ve ark., 2008). Yapılan bir çalışmada, çocukların fiziksel saldırganlık davranışı ile ilgili problemlerinin; okul öncesi dönemde görülmeye başladığı belirtilmekte, bu dönemdeki çocukların %28'inin düşük düzeyde, %58'inin orta düzeyde, %14'ünün ise yüksek düzeyde saldırgan davranışlar gösterdiği vurgulanmaktadır (Tremblay ve ark., 2004).

Okul öncesi dönemde çocuklarda karşılaşılan sosyal uyum davranışlarının, saldırgan davranışların bir ön belirleyicisi olmasında büyük rol oynadığı belirtilmektedir (Karakus, 2008). Bu problemlerin, ebeveynler ve öğretmenler tarafından fark edilmesi ve zamanında müdahalede bulunulması, ileride daha büyük problemlere yol açmaması açısından büyük önem taşımaktadır (Profeta, 2002).

2.2. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU VE GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Milli Eğitim Bakanlığının 2012 yılında yayınladığı yeni okul öncesi eğitim programına göre 36-72 aylık çocukların gelişim özellikleri 36-48 aylık, 48-60 aylık, 60-72 aylık olarak gruplanmıştır ve yeni programa göre oluşturulan kazanım ve göstergeler bu gruplara göre düzenlenmiştir.

2.2.1. Zihin gelişimi (bilişsel gelişim)

➤ 36-48 Aylık çocukların bilişsel gelişimi:

- 1) Zıt kavramları ayırt eder.
- 2) 1' den 10'a kadar sayar.
- 3) Bire bir eşleştirme yapar.
- 4) 8 küple kule yapar.
- 5) Üç küple köprü yapar.
- 6) 1'den 10'a kadar olan nesnelere içinde istenilen sayıdaki nesneyi gösterir.
- 7) 4 parçalı yap-bozu tamamlar.
- 8) Renkleri tanır ve eşleştirir.
- 9) Resmini gördüğü nesneyi tanımlar.
- 10) Kendisine söylenen beden kısımlarını gösterir.
- 11) Cinsiyetini söyler.
- 12) Modele bakarak iki nesneden oluşan örüntüyü devam ettirir.

➤ 48-60 Aylık çocukların bilişsel gelişimi:

- 1) İnsan resmini 6 öğeyi içerecek şekilde çizer.
- 2) 4 -10 parçalı yap-bozu tamamlar.
- 3) Nesnelere ile rakamlar arasında ilişki kurar.
- 4) Nesnelere ortak özelliklerine göre sınıflandırır.
- 5) 1'den 20'ye kadar birer ritmik sayar.
- 6) Aynı sayıdaki nesne gruplarını eşleştirir.
- 7) Verilen iki yarımını birleştirerek bütün oluşturur.
- 8) Mekânda konum ile ilgili yönergeleri uygular.
- 9) Bir olayı oluş sırasına göre sıralar.
- 10) 10 küple kule yapar.

- 11) Birkaç nesnenin hangi malzemedan yapıldığını söyler.
- 12) Farklı dokulardaki nesnelere ayırt eder.
- 13) Renkleri isimlendirir.
- 14) Kısa bir süre önce gördüğü nesne/kişi/ resimle ilgili sorulara cevap verir.
- 15) Resimlerdeki eksik parçaları modele bakarak tamamlar.
- 16) Gösterilen resimlerden öykü oluşturur.
- 17) Neden-sonuç ilişkisi içeren sorulara cevap verir.
- 18) Nesnelere çeşitli özelliklerine göre karşılaştırır.
- 19) İki nesneden oluşan örüntüler kurar.
- 20) Seslerdeki farklılıkları (yüksek ses, kalın/ince ses gibi) ayırt eder.

➤ 60-72 Aylık çocukların bilişsel gelişimi:

- 1) Eksik insan resmini kol ve bacak çizerek tamamlar.
- 2) 10-25 parçalı yap-bozu tamamlar.
- 3) Geometrik şekilleri birleştirerek yeni şekiller oluşturur.
- 4) 6-10 nesneyi herhangi bir özelliğine göre gruplandırır.
- 5) 1'den 10'a kadar olan nesne grupları ile rakamlar arasında ilişki kurar.
- 6) 1'den 10'a kadar olan nesnelere kullanarak toplama yapar.
- 7) 1'den 10'a kadar olan nesnelere kullanarak çıkartma yapar.
- 8) Yarım ve bütün olan nesnelere gösterir.
- 9) 1'den 20'ye kadar olan rakamları sıralar.
- 10) Eşleştirme, ilişki kurma, gruplandırma ve sıralamayı nasıl yaptığını açıklar.
- 11) Neden sonuç ilişkilerini kurar.
- 12) Kısa bir süre gösterilen bir resimdeki ayrıntıları hatırlar.
- 13) Bir olaydan sonra ne olabileceğini tahmin eder.
- 14) Nesnelere arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.
- 15) Bir dizi içerisindeki nesnelere birbirlerine göre konumlarını söyler.
- 16) Miktar bildiren kıyaslama ifadeleri kullanır.
- 17) Haftanın günlerini sırasıyla söyler.
- 18) 20'ye kadar ritmik sayar.
- 19) Günün farklı zaman dilimlerinin isimlerini söyler.
- 20) Yaptığı işe dikkatini verir.
- 21) Problem durumunun çözümüne yönelik akıl yürütür.

- 22) Somut nesnelere kullanarak grafik oluşturur.
- 23) Nesne grafiğini okur.
- 24) Üç öğeden oluşan örüntüler oluşturur.

2.2.2. Dil gelişimi

➤ 36-48 Aylık çocukların dil gelişimi

- 1) Sesin geldiği yönü söyler.
- 2) 3-4 sözcüklü cümleler kurar.
- 3) Neden, nasıl, kim gibi sorular sorar.
- 4) Geçmiş zaman ifadelerini kullanır.
- 5) Konuşmalarında isim ve fiilleri kullanır.
- 6) Konuşmalarında kişi zamirlerini kullanır.
- 7) Konuşmalarında sıfatları kullanır.
- 8) Konuşmalarında çoğul eklerini kullanır.
- 9) Sohbeta katılır.
- 10) Duygularını sözel olarak ifade eder.
- 11) Nesnelerin işlevlerini anlar.
- 12) İfadelerinin çoğu anlaşılır.
- 13) Konuşmasında bazı ses hataları yapar.
- 14) 2 veya 3 ardışık yönergeyi yerine getirir.
- 15) Kendi kendine şarkı ve tekerleme söyler.
- 16) Yaptığı günlük işlerle ilgili olarak sorulan sorulara cevap verir.
- 17) İki olayı oluş sırasına göre anlatır.

➤ 48-60 Aylık çocukların dil gelişimi:

- 1) Sesin özelliğini söyler.
- 2) Sesin kaynağının ne olduğunu söyler.
- 3) Bileşik cümleler kurar.
- 4) 4-5 sözcüklü cümle kurar.
- 5) Konuşmalarında bağlaçları kullanır.
- 6) Konuşmalarında olumsuz sözcük yapıları kullanır.
- 7) Konuşmalarında edat kullanır.

- 8) Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.
- 9) Sözcüklerin anlamlarını sorar.
- 10) Nesnelerin işlevlerini sorar.
- 11) Nesnelerin işlevleriyle ilgili soruları yanıtlar.
- 12) Neden, nasıl, kim gibi sorulara yanıt verir.
- 13) Üç veya dört ardışık yönergeyi yerine getirir.
- 14) Görüş alanı dışındaki nesnelerle ilgili yönergeleri yerine getirir.
- 15) Kısa, basit öykülerle ilgili soruları yanıtlar.
- 16) Az sayıda ses hatasıyla konuşur.
- 17) Deneyimleriyle ilgili konuşur.

➤ 60-72 Aylık çocukların dil gelişim özellikleri:

- 1) Sesler arasındaki farklılıkları söyler.
- 2) Sesler arasındaki benzerlikleri söyler.
- 3) Verilen sese benzer sesler çıkarır.
- 4) Sesinin tonunu, hızını, şiddetini ayarlar.
- 5) Sıralı ve bileşik cümleler kurar.
- 6) Cümlelerinde özneye uygun fiil kullanır.
- 7) 6 ve daha fazla sözcükten oluşan cümleler kurabilir.
- 8) Geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı kullanır.
- 9) “Kim, ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl?” gibi sorular sorar.
- 10) “Kim, ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl?” gibi soruları yanıtlar.
- 11) Cümlelerinde “çünkü, daha sonra” gibi bağlaçlar kullanır.
- 12) İşaret ve kişi zamirlerini kullanır.
- 13) Konuşmalarında zaman zarflarını kullanır.
- 14) Çoğunlukla dilbilgisi kurallarını doğru kullanır.
- 15) Bazı sözcüklerin zıt, eş ve eşsesli anlamlarını söyler.
- 16) Sohbet katılır ve sohbeti sürdürür.
- 17) Akıcı konuşur.
- 18) Dinlediği bir öyküyü anlatır.
- 19) Resim, nesne, ya da olaylar arasında ilişki kurarak anlamlı öykü anlatır.
- 20) Konuşmalarında mizahı kullanır.

- 21)Çevresindeki yazılı materyalleri tanır.
- 22)Yazının bir anlam ifade ettiğini bilir.
- 23)Yetişkinlere duygu ve düşüncelerini anlatır.
- 24)Okumanın günlük yaşamdaki yeriyle ilgili konuşmalara katılır.
- 25)Yazının yönünü gösterir.
- 26)Kitaplarda anlam taşıyan ögenin yazı olduğunu söyler.
- 27)Kitaptaki resimlere bakarak okuyormuş gibi yapar.

2.2.3. Sosyal-duygusal gelişimi

➤ 36-48 Aylık çocukların sosyal-duygusal gelişim özellikleri:

- 1) Kendisi ile ilgili sorulara cevap verir.
- 2) Grup oyunlarına katılır.
- 3) Sıraya girer.
- 4) Sırasını bekler.
- 5) Nezaket sözcüklerini kullanır.
- 6) Duygularını ifade eder.
- 7) Başkalarının duygusal ifadelerini fark eder.
- 8) Yetişkin denetiminde kurallara uyar.
- 9) Basit sorumlulukları yerine getirir.
- 10) Kendisi hakkında olumlu ifadeler kullanır.
- 11) Kendine ait nesnelere paylaşır.
- 12) Gerekli durumlarda izin ister/ izin alır.

➤ 48-60 Aylık çocukların sosyal-duygusal gelişim özellikleri:

- 1) Adını- soyadını ve yaşını söyler.
- 2) Yetişkinlerin konuşmalarına katılır.
- 3) Duygularını jest ve mimiklerle ifade eder.
- 4) Başkalarının duygu durumlarına uygun tepkiler verir.
- 5) Yetişkin/akran liderliğine uyum gösterir.
- 6) Bir sorunu olduğu zaman yardım ister.

- 7) Başkalarına yardım etmeye karşı isteklidir.
- 8) Başladığı işi sürdürme çabası gösterir.
- 9) Sosyal problemlerini çözme konusunda çaba gösterir.
- 10) Gerektiği durumlarda bağımsız davranır.

➤ 60-72 Aylık çocukların sosyal-duygusal gelişim özellikleri:

- 1) Evinin adresini söyler.
- 2) Ebeveynin telefon numarasını söyler.
- 3) Duygularını belli eder.
- 4) Başkalarının duygusal ifadelerini açıklar.
- 5) Kendini özgün yollarla ifade eder.
- 6) Kurallara uyar.
- 7) Gerekli durumlarda kuralları başkalarına açıklar.
- 8) Aldığı sorumluluğu yerine getirir.
- 9) Kendine güven duyar.
- 10) Yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar.
- 11) Yeni tanıştığı bireylerle kolay iletişim kurar.
- 12) Amaçları doğrultusunda davranır.
- 13) Duygularını kontrol eder.
- 14) Gerektiği durumlarda liderliği üstlenir.

2.2.4.Motor gelişim

➤ 36-48 Aylık çocukların motor gelişim özellikleri:

- 1) Düz çizgide yürür.
- 2) Kollarını sağ kol sol bacak/sol kol sağ bacak salınımı yaparak koşar.
- 3) Çift ayakla yerinde sıçrar.
- 4) Tek ayak üzerinde sıçrar.
- 5) Durduğu noktadan çift ayak öne doğru atlar.
- 6) Değişik yönlere yuvarlanır.
- 7) Topu iki eliyle hedefe atar.

- 8) Topu yere vurup tutar.
- 9) Durduğu yerde ayakla sabit topa vurur.
- 10) Atılan topu tüm vücudu ile tutar.
- 11) Raketle yukarıya doğru topa vurur.
- 12) Tek ayak üzerinde 4-5 saniye durur.
- 13) Denge tahtasında kısa mesafe yürür.
- 14) Bisikletle pedal çevirerek ilerler.
- 15) Sıvıları bir kaptan başka bir kaba boşaltır.
- 16) Yumuşak malzemeleri kullanarak değişik şekiller oluşturur.
- 17) Verilen basit şekilleri keser.
- 18) Baskı-yapıştırma işlerini yapar.
- 19) Daire şeklini çizer.
- 20) 8 küple kule yapar.
- 21) Müzik eşliğinde serbest dans eder.

➤ 48-60 Aylık çocukların motor gelişim özellikleri:

- 1) Dairesel çizgide yürür.
- 2) Koşarken komutla yön değiştirir.
- 3) 30 cm. yükseklikten atlar.
- 4) Engelin üzerinden çift ayak atlar.
- 5) Durduğu yerden kollarından kuvvet alarak çift ayakla ileri doğru atlar.
- 6) Tek ayak üzerinde ritmik olarak 4-6 kere sıçrar.
- 7) Galop hareketini yapar.
- 8) Kayma adımı yaparak ilerler.
- 9) Tek ayakla sekme hareketi yapar.
- 10) Topu yerde 3 kere sektirir.
- 11) Küçük topu tek elle atar.
- 12) Atılan topu elleriyle tutar.
- 13) Küçük topu yerden yuvarlar.
- 14) Koşarak sabit topa ayakla vurur.
- 15) Raket/sopa ile sabit topa vurur.
- 16) Tek ayak üzerinde 7-8 saniye durur.

- 17) Denge tahtasında ayak değiştirerek yürür.
- 18) Bisikletle köşeleri döner.
- 19) Yardımla öne yuvarlanır (takla atar).
- 20) Basit dans adımları yapar.
- 21) Sembolleri kopya eder.
- 22) Nesneleri ipe dizer.

➤ 60-72 Aylık çocukların motor gelişim özellikleri:

- 1) Engelin üzerinden koşarak atlar.
- 2) Ritmik olarak galop hareketini yapar.
- 3) Ritmik olarak seker.
- 4) Tek ayak sıçrayarak 2-3 m. ilerler.
- 5) Topu tek elle omuz üstünden atar.
- 6) Topu tek elle yerden yuvarlar.
- 7) Belli bir mesafedeki hedefi vurur.
- 8) Topu yerde 5-6 kere sektirir.
- 9) İp atlar.
- 10) Vücudunun farklı bölümlerini kullanarak dengede durur.
- 11) Tek ayak üzerinde 9-10 saniye durur.
- 12) Yardımsız öne yuvarlanır (takla atar).
- 13) Çeşitli hareketleri müzik ve ritim eşliğinde ardı ardına yapar.
- 14) Yumuşak malzemeleri kullanarak 2-3 parçalı kompozisyonlar oluşturur.
- 15) Model gösterildiğinde kâğıdı çapraz şekilde katlar.
- 16) Modele bakarak daire, üçgen, kare ve dikdörtgen çizer.
- 17) Yatay, dikey, eğri ve eğik çizgiler çizer ve bunlardan yeni bir şekil oluşturur.
- 18) Kalemi doğru tutar.
- 19) 1-5 arası rakamları kopya eder.

2.2.5. Özbakım becerileri

➤ 36-48 Aylık çocukların özbakım becerileri:

- 1) Kendi kendine yemek yer.
- 2) Düğmesiz ve bağısız giysileri yardımsız çıkarır.
- 3) Yardımla giyinir.
- 4) Giysilerin önünü ve arkasını ayırt eder.
- 5) Ellerini ve yüzünü yardımla yıkar, kurular.
- 6) Dişlerini yardımla fırçalar.
- 7) Saçını yardımla tarar.
- 8) Tuvalet gereksinimini yardımla karşılar.
- 9) Kendine ait eşyaları toplar.

➤ 48-60 Aylık çocukların özbakım becerileri:

- 1) Saçını tarar.
- 2) Giysilerini yardımsız çıkarır, giyer.
- 3) Giysisindeki büyük düğmeleri ilikler, çözer.
- 4) Giysilerini asar.
- 5) Ayakkabılarını yardımla bağlar.
- 6) Ellerini ve yüzünü yardımsız yıkar.
- 7) Dişlerini fırçalar.
- 8) Sofra kurallarına uyar.
- 9) Yemekle ilgili araç gereçleri uygun kullanır.
- 10) Ev işlerine yardımcı olur.

➤ 60-72 Aylık çocukların özbakım becerileri:

- 1) Dişlerini fırçalar.
- 2) Elini yüzünü yıkar, kurular.
- 3) Vücudunu yıkar.
- 4) Tuvalet gereksinimini kendi başına karşılar.
- 5) Günlük işlerde sorumluluk alır ve yerine getirir.
- 6) Hava şartlarına uygun giysiler seçer.
- 7) Giysilerini kendi kendine çıkarır, giyinir.
- 8) Giysilerinin düğme ve çit çitlerini çözer ilikler.

- 9) Ayakkabılarını bağlar.
- 10) Yemek araç gereçlerini yetişkin gibi kullanır.
- 11) Yemek tabaklarını ya da servis tepsisini taşır.
- 12) Temizlikle ilgili malzemeleri doğru kullanır.
- 13) Tehlike yaratacak durumları fark eder.

2.3. TELEVİZYON VE ÇOCUK

2.3.1. Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri

Günümüzde televizyon, ailenin ekonomik düzeyi ne olursa olsun birçok evde varlığını etkili bir şekilde sürdürmektedir. Çocuk, gözlerini açtığı anda; anne ve babasının yanı sıra evlerde baş köşeye oturtulan, önceleri konuk odalarına, sonraları mutfak dahil diğer odalara da yerleştirilerek, aileden biri konumuna getirilen televizyon ile de iletişime geçirmektedir (Akbulut ve Kartopu, 2004 ve Demiriz ve İlkay, 1999) .

Televizyonun, en etkin kitle iletişim aracı olarak varlık göstermeye başladığı andan itibaren etkileri sürekli ölçülmüştür. Çocukluktan yetişkinliğe kadar her dönemdeki psikolojik ve sosyolojik etkilerinin hayata yansımaları incelenmiştir. Bunun yanı sıra televizyonun toplumsal hayat içindeki ağırlığı sürekli sorgulanmıştır (Akpınar, 2004). Yapılan araştırmalar televizyonun diğer boş-zaman etkinliklerine karşı ciddi bir rakip olduğunu, dostlara, uyumaya, ev işlerine, diğer iletişim araçlarını (sinema, radyo, kitap, dergi ve gazete) kullanmaya ayrılan zamanı azalttığını ortaya koymaktadır. Bu durum televizyonun günlük yaşamda ne derece etkili olabileceğinin bir göstergesidir (Mutlu, 1999).

Hayatımızda önemli bir yere sahip olan televizyonun en büyük özelliği öğretici ve eğlendirici bir yönünün olmasıdır. Göze ve kulağa hitap etmesi, etkili bir eğitim aracı olmasını sağlamaktadır. Canlı, renkli görüntüler ve sesler izleyenlerin doğrudan veya dolaylı olarak çeşitli bilgiler ve mesajlar aktarmaktadır. Bu durumdan özellikle çocuklar etkilenmekte, televizyondan öğrendiklerini doğru veya yanlış ayırt etmeden kabul etmekte ve uygulayabilmektedirler.

Televizyonun olumlu ve olumsuz etkileri, çocuğun yaşına, televizyon izleme süresine, izlediği program içeriğine ve ebeveynlerin denetimine bağlı olarak değişmektedir (Demiriz ve İlkay, 1999) . Birçok araştırmada, toplumda zihinsel anlamda en korumasız olarak kabul edilen çocukların, yetişkinlerden daha fazla ve doğrudan etkilendikleri kabul edilmiştir (Tirmisi, 1991).

Çocuk sadece çizgi filmler, diziler ve sinema filmleri için televizyonu kullanmamaktadır. Artık çocuğa dış dünyanın acımasız gerçeklerini öğreten ilk kaynak televizyondur. Böylece çocuklar oyunlarda gerçek kahramanlardan çok, televizyonda yer alan kahramanlara yer vermekte ve oyunlarda kahramanları taklit etmektedir (Rigel, 1995). Çocuk ile yetişkinin televizyon kullanma nedenleri ve biçimleri farklı olsa da ekranda her şey herkese açıktır. Çocuk, yetişkin gibi sabah erken saatlerde tv açma ve kapama, kanal değiştirme alışkanlığına sahiptir. Televizyonu görsel bir oyuncak gibi kullanmak günlük ilgileri arasında yer alır. Singer'in, Greenberg'in (1985) araştırmasından aktardığına göre; çocukların çoğu, izledikleri programların yaşına uygun olup olmadığını düşünmeden, ayırım gözetmeden, karşılıklarına çıkarı izlemeye başlarlar (Singer ve Singer, 1998). Böylece çocuklar, erken olgunlaşma süreci içinde zamanla çocuk programlarından uzaklaşır. Bu yönü ile televizyon, çocukla televizyon arasındaki seviye farkını ortadan kaldırır (Şirin, 1998).

Televizyon; çocuk için bir eğlence, bir oyalanma aracıdır ve ebeveynler başları sıkıştığında çocuğu TV karşısına itmektir. Birçok ebeveyn için televizyon bir elektronik çocuk bakıcısı niteliğindedir. Çünkü kısa anlatı, hızlı aksiyon, hızlı planlar, flaşlar, renkler, cingıllar gibi anlatı yöntemleri ile çocuk için cazip bir eğlence aracıdır. Çocuklar yürümeye başladıkları andan itibaren kendi başına TV açabilmektedir (Akbulut ve Kartopu, 2004). Çocukların televizyonla etkileşimleri çok küçük yaşlarda başlamaktadır. Çocuklarda iki yaşından itibaren televizyondaki hareketli görüntülere karşı ilgi uyanmaya ve güçlü bir tepki oluşmaya başlamaktadır. Hatta çocukların bebeklikten itibaren televizyonu izlemeye başlamalarına ilişkin bulgular vardır. İki-üç yaşları arasında televizyon izleyicisi davranışı edinen çocukların araca yönelik ilgileri, beş yaş civarında yetişkinlerinkine benzemeye başlamaktadır (Şimşek ve Baran, 2001).

Ayrıca televizyonun kolaylıkla ulaşılabilen bir araç olması çocukların televizyon izleme alışkanlığı kazanmasını kolaylaştırmaktadır (Şirin, 1998).

Akbulut ve Kartopu (2004)'ün yaptığı araştırmaya göre; çocukların yüzde 98.9'u, okul öncesi dönemde olan 3- 6 yaş grubundaki çocukların ise yüzde 100' ü televizyon izlemektedir. Bir diğer araştırma İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından "Televizyon ve çocuk" konusu çerçevesinde yapılmış, çocukların genellikle akşam saatlerinde olmak üzere günde 3- 5 saat televizyon izlediklerini ortaya konulmuştur. Yine bu araştırmaya göre çocukların yüzde 48' i günde 3-5 saatini televizyon izlemeye ayırırken, yüzde 38'i 1-2 saatini, yüzde 8'i 6-8 saatini, yüzde 2'si 9-11 saatini, yüzde 1.1'i de 12 saatten fazla zamanını televizyon karşısında geçirmektedir. Araştırma raporunda çocukların televizyon seyrettikleri saatlerin, aile bireylerinin bir arada bulunduğu saatler olduğu ve çocuk kuşağı saatleri ile paralellik gösterdiği de belirtilmiştir.

Televizyon seyretme süresi; çocuğun yaşı, ailenin eğitim düzeyi, televizyon kanalı sayısı, yayın saatleri ve çeşitliliği ile ailenin çocuk üzerindeki kontrolü gibi çeşitli etmenlere bağlı olarak değişebilmektedir. Annenin çalışıyor olması, okul öncesi dönemde, ana dilinin devam etmesi, ailede büyük ya da küçük kardeşin bulunması da çocuğun televizyon seyretme süresi üzerinde etkili faktörlerdendir (Mangır ve İnal, 1994). Televizyona yönelik ilgi, 6 yaşında en belirgin hale gelmekte ve bu dönemde çocuk, günün 4 saatini televizyon karşısında geçirmektedir (Şimşek ve Baran, 2001).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, hayvanlarla ilgili basit hikayeleri, çizgi filmleri ve basit komedileri izlemekten hoşlanmaktadırlar. Çocuklarla hayvanların arkadaşlığını işleyen dizileri, güldürü filmleri, aile yaşamını sergileyen filmlerde çocukların ilgisini çekmektedir (Yörükoğlu, 2003). Yetişkinlerin olduğu kadar çocukların günlük hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelen televizyon mesajlarının çocuklara etkisi merak edilen araştırma konularındandır ve iki temel çıkış noktasından incelenmektedir. İletişim araştırmalarındaki farklı yaklaşımlar çerçevesin de bir kısım araştırmacılar, televizyonun çocukları pasif kıldığı ve yönlendirdiğini savunarak iletilerin sınırsız etkisinden söz ederken, bir kısmı da televizyonun çocukları aktif bir zihinsel sürece soktuğunu ve eleştirel yeteneklerini ortaya çıkardığını savunmaktadır (Tirmisi, 1991).

Alanda yapılan araştırmalara bakıldığı zaman, eğitsel içerikli televizyon programlarının ocuk gelişimine olumlu etkisi olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Gettas'ın (Akt. Metin Koç, 2000) yaptığı bir araştırmada Susam Sokağı adlı ocuk programının ABD'de yüz milyondan fazla çocuğa alfabeyi, sayıları, doğru sağlık alışkanlıklarını, kültürel değerlerini renmelerine yardım ettiği sonucuna varılmıştır. Ancak bu konuda yapılan araştırmaların ortak noktası, eğitsel programlarında tek başına yeterli olmadığı görüşüdür. Aynı zamanda televizyon izleme süresinin ve televizyonun zayıf kaldığı, çocuğun daha fazla yardıma ihtiyaı olduğu zamanlarda aile katılımlı izlemenin önemli olduğu vurgulanmış; bu programların etkileşimli olması gerektiği eklenmiştir (Lesser, 1997). Bu nedenle iyi bir televizyon eğitim programı, izlendikten sonra izleyicisini etkinliğe yönlendirebilen, farklı yaşantılar sunabilen ve model olabilen program olarak nitelendirilmektedir (Altunöz, 2000).

Balaban'ın; Gunter ve arkadaşlarından aktardığına göre; televizyon çocuğa, okuma ve diğer aktivitelere cesaret verebilir, bitki yetiştirmeden sağlığa kadar her alanda, bilim ve teknolojiye yeni gelişmeler hakkında bilgi verebilir ve dolayısıyla televizyonun etkileri çocukların onu nasıl kullandığına dayanır. Yine Balaban'ın Fowles'ın (1992) "Television is good for children" başlıklı bir yazısından aktardığına göre; okul öncesi dönemdeki çocukların televizyondan, kelimeleri, eşyaların çalışması ile ilgili genel bilgiyi, sözel olmayan bilgiyi (rn; ev hayvanları nasıl beslenir, el nasıl sıkılır...), kendi yaşamlarında olmayan gerçek dünya bilgisini renmektedirler (Balaban, 2002). Kısacası televizyon karşısına oturan ocuk bilişsel becerilerini kullanarak dünya hakkındaki bilgileri edinebilir ve bu bilişsel becerilerini pekiştirebilir (Wartella, 1987).

1983 yılında Murphy tarafından İngiltere' de yapılan araştırmada; annelerden, okul öncesi dönemdeki çocuklarının televizyonda rendiklerinin bir listesini yapmaları istenmiştir. Bu listede şekiller, harfler, kelimeler, sayılar, hayal gücüne dayanan oyunlar, genel kültür şarkıları ve melodiler, konsantre olmasını renmek en çok belirtilenler arasındadır (Peri, 1997).

Televizyonun ocuğun gelişiminde olumlu etkilerinden biri de dil gelişimine sağladığı faydalardır. Televizyonun özellikle okulöncesi çocukların dil gelişimine olumlu etkisi

yüksek düzeydedir. Çünkü çocuğun doğal ortamda yararlandığı bazı süreçler, televizyon izleme sırasında da ortaya çıkmaktadır. Örneğin; bir nesneyi göstererek ismini söylemek, televizyonda gösterilecek nesnelere günlük hayatta karşılaşılabileceğinden fazla olması, çocuğun dil gelişimine katkı sağlayan bir etkinliktir. Bu durum televizyonla kolayca sağlanabilir (Mangır ve İnal, 1994).

Televizyonun olumlu etkilerinin yanı sıra, çocukların oyun zamanından kısma, daha geç yatma ve boş zamanlarını televizyona ayırma gibi bazı olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Çocuğun oyun zamanının kısıtlanması sonucunda; görevleri paylaşma, sorumluluk alma, oyunu geliştirme, diyalog kurma ve konuşma gibi çok önemli etkinlikleri oyun ile öğrenmesine engel olduğu görülmektedir (Balay, 1996). Aynı zamanda televizyon; aile, kardeş ve arkadaş gibi bilgi kaynaklarının da yerini almaya başlamış ve çok televizyon izleyen çocukların ileride okuma alışkanlığını kazanmakta sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Psikolog Uri Bronfenbrenner, televizyonun en önemli etkisinin, sebep olacağı değil, engelleyici olaylar olduğuna dikkat çekiyor (Şirin, 1998). Avusturalya'da yapılan bir araştırmanın sonuçları bu noktayı vurgulamaktadır. Bu araştırmada; televizyon olmayan bir kasaba, bir yıllık televizyon tecrübesi ve tek kanalı olan kasaba, iki yıllık televizyon tecrübesi ve iki kanalı olan kasaba olmak üzere üç kasaba belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda televizyon olmayan kasabadaki çocukların boş zaman aktivitelerine diğerlerine göre daha çok zaman ayırdıkları belirlenmiştir (Gunter ve McAleer: 1997). Bu noktada ebeveynlere, öğretmenlere, gelişim psikologlarına, yazarlara, politikacılara ve gazetecilere çocukların televizyon izleme süresinin miktarını ayarlama konusunda belirli görevler düşmektedir (Browne, 1999).

Williams, Haertel ve Walberg tarafından 1982 yılında yapılan bir araştırmada, televizyon ve okuma becerileri arasında ilişki araştırılmış ve televizyondan erkek çocukların, kızlardan daha çok etkilendiği, IQ'su yüksek çocukların düşük olanlardan daha negatif yönde etkilendiği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda haftada on saatten az televizyon izleyen çocukların televizyondan olumlu yönde etkilendiği belirlenirken, on saatten fazla izleyenlerin ise olumsuz yönde etkilendiği belirlenmiştir (Salomon, 1987).

Güngör ve Ersoy (1995) tarafından televizyon programlarının okul öncesi dönem çocukları üzerindeki etkisine ilişkin, anne-baba görüşlerinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Anne-babalar, çocukların en çok sevdikleri televizyon programlarının çizgi filmler olduğunu, bunu yerli filmlerin ve dizilerin izlediğini; çocuk programlarının ise üçüncü sırada yer aldığını belirtmişlerdir. Yine araştırma bulgularına göre çocukların izledikleri şiddet filmlerinden etkilendikleri, şiddet sahnelerini taklit ettikleri ortaya çıkmıştır (Güngör ve Ersoy, 1995). Ayrıca saldırganlık konusunda yapılan diğer araştırmalar sonucu, çocuklardaki saldırgan davranışların özellikle televizyon izleyenlerde görüldüğü saptanmıştır (Demiriz ve Ulutaş, 1999).

Dr. Jung Bay Ra' nın çocuklar üzerine yapmış olduğu bir ankette “babanızı mı daha çok seviyorsunuz, televizyonu mu ?” sorusuna ankete katılan çocukların yüzde 44’ ü, “annenizi mi daha çok seviyorsunuz, televizyonu mu?” sorusuna ise çocukların yüzde 20 si “Televizyonu tercih ediyorum” diye yanıt vermiştir (Akbulut ve Kartopu, 2004). Dört yaşın üzerindeki çocuklarda aşırı ve uygunsuz televizyon izleme durumunda; çocukların uyku ritmi bozulmakta, vakit ve motivasyon eksikliğinden dolayı oyunlar ve değişik aktiviteler ile kazanacakları motor beceriler yetersiz kalmakta, çocuklar arkadaş ortamlarında kazanacakları sosyal adaptasyon yeteneği istenen seviyede olmamakta, bu yaş için gerekli hareketlilik ile enerji artımı eksik kalmaktadır. Bu nedenlerden dolayı televizyonun çocuklar için bir miktar katkısı olsa bile genel olarak dil, sosyal ve motor gelişimde sıkıntılar gözlenmektedir (Şimşek ve Baran, 2001).

Kanada’da vadide bulunan ve bu nedenle televizyon kanallarının net göstermediği bir köyde bulunan çocuklar üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada, Notel adı verilen köyde yaşayan çocukların televizyon izlemedikleri dönemde ve televizyon izledikleri dönemdeki okuma ve yaratıcılıkları karşılaştırılmıştır. Notel’e televizyon geldikten sonra çocukların yaratıcılıklarında bir düşüş olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca Notel’de yaşayan çocukların yaratıcılıkları, televizyon izlenen diğer köylerdeki çocuklarla karşılaştırıldığında yaratıcılıkları daha yüksek çıkmıştır. Ve yine Notel’de yaşayan çocukların diğer köylerdeki çocuklardan daha fazla kitap okuduğu ve televizyon geldikten dört yıl sonra okuma oranlarının diğer köylerdeki aynı yaş grubu çocuklarla benzer olduğu görülmüştür (Singer ve Singer, 1998). Bu konuda ailelerin tutumu çok önemlidir. Ancak Batmaz ve Aksoy’un (1995) yaptığı bir araştırmada,

çocukların televizyon izleme örüntüsü ile ilgili ebeveynlerin görüşü alınmış ve şu önemli sonuçlar ortaya çıkmıştır.

- Yetişkinlerin yüzde 82'si, çocuklarının hangi kanal ve programı seyredeceğine ilişkin kararın çocukların kendileri tarafından verildiğini ifade etmektedir. Bu soruya cevap vermeyenlerin oranı yüzde 32 olarak belirlenmiştir.
- “Çocuk kimlerle TV seyrediyor?” sorusuna yetişkinlerin yüzde 83'ü çocukların genellikle televizyonu anneleri ile seyrettiğini söylemektedir. Ancak, bu soruya cevap vermeyenlerin oranı yüzde 39'dur. Ayrıca çocukların anneleri ile televizyon seyrettikleri durumlarda bu seyretme faaliyetini sanki kendi başlarıymış gibi annelerinin katılımı olmaksızın yaptıkları, araştırmanın bir başka boyutunda ortaya çıkmaktadır.
- “Çocukların genellikle kendi kendilerine mi televizyon seyrettikleri” sorusuna ise, yetişkinlerin yüzde 85'i çocukların genellikle kendi kendilerine televizyon seyrettiğini belirtmiştir. Bu soruya yanıt vermeyenlerin oranı ise yüzde 32'dir.
- Yetişkinlere, “Çocuklarınız saat kaçta kadar televizyon seyredebiliyorlar?” sorusu sorulduğunda yüzde 35'inin cevap vermediği görülmüştür. Cevap verenlerin yüzde 11'i 22.00'a kadar, yüzde 8.4'ü 21.00'a kadar, yüzde 6.7'si 23.00'a kadar seyrederek yanıtını vermişlerdir. Yüzde 5.7'lik grup ise çocuğun istediği kadar televizyon izleyebildiğini söylemişlerdir.

Bu sorulara verilen “yanıtsız” cevabının yüksekliğinden ve çelişkili ifadelerden de çıkarılacağı gibi, ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu çocuklarının televizyon izleme faaliyetine karışmamakta, onları bu konuda yönlendirmemekte, çocukların televizyon izleme örüntülerine ilişkin fazla bir bilgi sahibi olmamakta ve bu konu onları yakından ilgilendirmemektedir (Batmaz ve Aksoy, 1993).

Çocuklar, televizyonun en büyük tüketicileridir ve televizyon karşısında çok zaman harcamaktadırlar (Tokgöz, 1979) . Aynı zamanda televizyon, sadece çocuk programları ile değil, yetişkinlere yönelik programlar, haberler ve reklamlarla da onların tutum ve

davranışlarını belirleyen bir etki yapmaktadır. Çünkü çocuk, anne-babanın eğitim ve duyarlılığından kaynaklanan belli bir denetim altında değilse, haber ve yetişkinlerin dünyasına yönelik filmlerle sürekli karşı karşıya kalmakta ve özellikle şiddet unsuru taşıyan mesajların etkisi altına girmektedir. Rigel'in yaptığı bir araştırmada 5 çocuktan birinin televizyon karşısında yalnız kaldığı ortaya çıkmıştır. Bu durumda yani bir yetişkin olmadan televizyon mesajlarına maruz kalınması, televizyonun etkilerinin artmasına neden olmaktadır (Öçal, 1997). Bu nedenle TV kullanımında yetişkinlerin gerekli denetim ve düzenlemeler yapmaları, bu konuda bazı kurallar koyarak çocuğun bu kurallara uymasını sağlamaları gerekmektedir.

Televizyon, bir araç olarak tek başına çocuğun gelişimini etkileyen bir olgu değildir. Önemli olan iletilen mesajın ne olduğu ve nasıl etkileyebileceğidir. Çocuk vakfı başkanı M. Ruhi Şirin' in dediği gibi “çocuklara medya okuryazarlığını öğretmek gerekmektedir.” Bu noktada ailelere büyük görevler düşmektedir (Demirci, 2002; Balaban, 2001). Çocuğun tüm programları değil, kendine uygun olan programları belirli sürelerde izlemesi, gelişimi için gerekli olan diğer etkinliklere de yeterince katılabilmesi yönünden önem taşımaktadır. Özellikle okul öncesi dönem çocuğunun, öğrenmesini gerçekleştirirken; doğrudan deneyime, yaşlılarıyla sosyal ilişki kurabilmesi için; onlarla bir arada bulunmaya, sağlıklı beden gelişimine ulaşmak için; hareket olanağına sahip olması gerekmektedir. Ancak televizyon ve diğer iletişim araçları çocuğun bu deneyimleri için imkan sağlayamazlar (Can,1995).

2.3.1.1. Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkileri

Televizyon yayınları içinde, çizgi filmler; çocukların en fazla izlediği ve görsel özellikleri nedeniyle en fazla etkilendiği programlar arasındadır (Can, 1995). Demiriz ve İlkay'ın (1999) yaptığı bir araştırmada, ebeveynlere göre çocuklarının yüzde 79.4'ü çizgi film programlarını izlemeyi tercih etmektedir.

Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisini konu alan araştırmalarda, ağırlıklı olarak olumsuz etkiler üzerinde durulmuştur. Çizgi filmlerde çocukları eğlendirme adına; bombalama, ateş etme, kesici aletleri kullanma gibi olaylara yer verilmektedir. Böylece çocuklara saldırganlığı ve şiddeti taklit edebilecekleri örnekler sunulmaktadır. Ancak

çizgi filmler doğru kullanıldığında, öğretici özelliği, bilgilendirici, kişiliği geliştirici, kişilik modelleri gösterebilen boyutları da göz önüne alınmamaktadır (Can 1995; Demirci, 2002).

Çocukların ekrana kolayca bağlanabilmelerinin sebebi; hayal dünyalarının genişliği, tükenmeyen enerjileri, güce olan merakları ve gerçeği değerlendirme yetilerindeki zaafiyet kullanılarak akıllıca üretilen çizgi filmlerdir. Çocuklar tarafından hızlıca kabul gören ve yaygınlaşan çizgi filmlerin ortak özellikleri ve benzer kahramanları bulunmaktadır. Sınırsız güç, hızlı değişim, macera ve sınırsız hayaller gibi özellikler ile; güçlü, saldırgan, problemlerini kaba kuvvetle çözen sempatik, sihirli ve tükenmez güçleri ile her şeyin üstesinden gelen çizgi kahramanlar ortaktır. Bu kahramanların kötülükle savaşıyor olması ise sadece saldırgan davranışı haklı hale getirmek içindir (Ünver, 2002). Psikolog Benan Uzdil bu konuda şunu söylemektedir “Şiddet içeren çizgi filmler çocukların şiddeti olağan bir şeymiş gibi benimsemelerine, kaba gücü bir sosyal başarı olarak nitelendirmelerine yol açıyor” (Arhan ve diğ., 1999). Bu tür yayınlar çocuklarda dikkat ve konsantrasyon sorunları yaşanmasına bağlı olarak okulda başarısızlığa neden olabilir. Sürekli otoriteye karşı gelen çocuklar, kişiler arası problemlerin çözümünü fiziksel şiddette arayabilirler. Üstelik çizgi film kahramanlarının oyuncaklarıyla şiddet evlere girip gerçeğe dönüştürülmektedir (Ünver, 2002).

Çocuklar, izledikleri filmdeki kahramanların yeteneklerine sahip olmak isterler ve kendilerini onlarla özdeşleştirirler. Doğruyu, yanlış; güzeli, çirkini öğrenme yaşındaki çocuk için çizgi filmler örnek alınan eğitici konumundadır (Ünver, 2002). Çizgi filmde gördükleri sahneleri animistik düşünce ve etkilenmenin fazla olması nedeniyle çocukların, gerçek hayatta da uygulamaya çalıştıkları yaşanan örneklerle kanıtlanmıştır: İzlediği çizgi filmdeki uçan kahramandan etkilenen 4 yaşındaki bir çocuk oturduğu apartmanın 7. Katından atlamış ve yaralanmıştır (Ünver, 2002).

Çizgi filmler, şiddet unsurlarının yanı sıra okul öncesi dönemdeki çocuklara gerçek dışı bir masal dünyası yaratarak, yabancı kültürlerin, değerlerinin aktarılmasına yol açmaktadır. Bu da çocukların toplumsal değerlerle çelişen davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır (Ilıcak, 2002).

Türkiye’de yayımlanan çizgi filmlerin çoğunluğu yabancı kaynaklıdır (Öçal, 1997). Ülkemizin çocuklarının da bu tehdit altında olduğu görülmektedir. Günümüzde Avrupa ülkeleri, Amerikan ve Japon çizgi filmlerine karşı durmakta ve televizyonlarında yerli yapımlara öncelik vermektedirler (Demirci, 2002).

Çocuklar seyrettikleri çizgi filmlerden seviyelerinin üstünde bilgi de edinmektedirler. Örneğin: Finlandiya’da 6 yaşındaki Mika Janhuen, nehre düşen arkadaşını çizgi filmlerde gördüklerini taklit ederek kurtarması nedeniyle madalya almış ve ülkenin en genç cankurtaranı olduğu için milli kahraman ilan edilmiştir (Şimşek ve Baran,2001).

Görüldüğü gibi çizgi filmler çocukların gelişimlerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bundan dolayı çizgi film yapımcılarına, televizyon kanallarına ve en önemlisi ailelere büyük sorumluluklar ve görevler düşmektedir. Ayrıca bu konuda çeşitli denetleme merkezleri ya da birimleri oluşturulabilir.

2.3.1.2. Televizyon reklamlarının çocuklar üzerindeki etkileri

Televizyon reklamlarının en sadık izleyicileri çocuklardır. Çocuklar televizyon reklamlarını izlemekten büyük zevk almaktadırlar. Burada, reklamın; televizyon programlarına göre biçimsel özellikleri daha çok taşımasının rolü büyüktür. Reklamlar, yetişkinlere ulaşmayı hedeflemiş olsa bile, hızlı plan değişiklikleri, canlı renkler, müzik ve eğlence unsurları sayesinde çocukların ilgisini çekmektedir. Aileler ise çocuklarının reklam izlemesine genellikle, onları oyalamanın, susturmanın ve yemek yedirmenin bir yolu olarak gördükleri için pek şikayetçi olmamaktadırlar. Oysa uzmanlar küçük yaşlarda fazla televizyon izlemenin pek çok çocukta sözel becerilerin gelişmesinin önünde bir engel oluşturduğunu ve bu yaşlarda oluşan geriliğin ömür boyu kalıcı olabileceğini belirtmektedirler. Yapılan bazı araştırmalarda, konuşmaya yeni başlayacak çocukların çok fazla reklam izlemelerinin, dil gelişimlerinin gecikmesine neden olabildiği ve çocuklarda otizmin bir belirtisi olduğu sonuçlarına varılmıştır (Bal, 1990; Mangır ve diğ., 1993; Kocabaş, 2004). Bu sonuçların yanı sıra küçük yaşlardaki çocukların televizyonda reklamları ve müzik kliplerini; hareketli ve tekrarlı olan görüntüleri içerdği için tercih ettikleri belirlenmiştir (Özer, 1999).

Şimşek ve Baran (2001)'in Tosun'dan aktardığına göre; çocuklara yönelik reklamların amaçları üç grupta toplanmıştır:

- “Çocuklara yönelik reklamlar, çocukları alımı gerçekleştirecek müşteriler olarak görürler ve direkt olarak çocukların satın alma eylemini yapmasını veya yaptırmasını amaçlarlar. Reklamı yapılan ürünler çocuklara yöneliktir.
- Çocuklara yönelik reklamlar, çocukları alımın gerçekleşmesinde destekleyici bir unsur olarak görür veya çocukların ebeveynlerine baskı yapmasını hedeflerler. Reklamı yapılan ürünler genelde yetişkinlere yöneliktir.
- Çocuklara yönelik reklamlar, çocukları geleceğin yetişkin bireyi, dolayısıyla da söz konusu ürünün muhtemel tüketicisi olarak görür ve çocuklarda bir marka mesajı yaratmayı amaçlarlar”.

Çizgi filmlerde olduğu gibi reklamlardaki kahramanlarla çocuklar, özdeşleşme eğilimi gösterirler. Televizyon reklamlarındaki kahramanlarla özdeşim yapan çocukların, günlük konuşmalarında reklam sloganlarıyla konuşmaya başladıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra argo kelime ya da sloganların kullanıldığı reklamlar milli kültürümüzü olumsuz etkilemektedir (Kocabaş, 2004).

Çocuğun gördüğü reklamlar sonucu, beğendiği ve denemek istediği malların fazla oluşu onların tüketime itilmesine sebep olmaktadır. Bununla beraber reklamlar toplumun genel sosyo-ekonomik koşullarını göz ardı ettiği için bu yaşta ki çocuklarla ebeveynleri arasında ciddi çatışmalara yol açmaktadır. Çocuklar reklamı yapılan ürüne karşı duydukları talebi karşılamak için genellikle ebeveynlerine başvurmakta ve çocukların isteklerine olumlu yada olumsuz yanıt verme, çocuk –ebeveyn ilişkisini dolaylı veya doğrudan etkilemektedir. Çocuklara yönelik reklamların en önemli sosyal etkilerinden birisi de; çocuklara tüketime yönelik bir yaşam tarzını öğretmeleri ve onları maddesel güzelliklere bağımlı bireyler haline getirmeleridir. Zaten reklam filmlerinin gayesi tüketimi kamçılamaktır (Bilir Akpınar, 2004; Köken, 1995).

Oya Tokgöz' ün 1982 yılında yaptığı bir çalışmada; televizyon reklamlarının, çocuğun yaşamını yönlendirmedeki rolü ve etkinliğini araştırılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre; televizyon reklamları çocuğun zihinsel yetilerini biçimlendirir ve yönlendirir, aynı zamanda aile içinde kişiler arası haberleşmeyi de başlatır (Tokgöz, 1982).

Reklamların etkisinin en fazla görüldüğü dönem iki-yedi yaş arasındadır. Bu yaş aralığındaki çocukların reklamları anlama/kavrama/algılama kapasitesi “ben merkezci” dönemin özellikleriyle açıklanabilmektedir. Bu dönemde dünyanın kendi etrafında döndüğüne inanan çocuk, herhangi bir nesnenin birden fazla boyutunun olabileceğini anlayamamaktadır. Bu noktada, Amerikan Pediatri Akademisi'nin araştırmalarından da elde edilen sonuçlara göre; reklamlar çocuk üzerinde de doğrudan aldatıcı bir etki yaratmakta ve sekiz yaş altı çocuklar için istismar edici bir nitelik taşımaktadır (Bilir Akpınar,2004).

Öğretme ve bilinçaltını etkileme yöntemleri ile çocuk yönlendirilebilir. Piaget'in zihinsel gelişim aşamalarına oturtan bu görüşe göre çocuk sekiz yaşından önce reklamın içeriğini anlayamaz. Bu nedenle de ABD' de çok sayıda aile kuruluşu sekiz yaşın altındaki çocukların izlediği saatlerde bütün televizyon reklamlarının kaldırılmasını istiyorlar. Aynı zamanda Oya Tokgöz'ün yaptığı araştırmada Türkiye'de her tabakadan çocukların 9 yaşından itibaren televizyonda program/reklam ayırımını yapabildiği saptanmıştır. Bu sebeple çocuğun reklamlardan etkilenip etkilenmemesi üzerinde yapılan araştırmalarda yaşın önemli ve televizyon reklamlarının küçük çocuklar üzerinde büyük çocuklara göre daha çok etkili olduğu ortaya çıkmaktadır (Özer, 1999, Tokgöz,1982).

Televizyon reklamlarının çocuklar üzerindeki bir diğer olumsuz etkisi ise beslenme alışkanlıklarına olan etkisidir. Yapılmış olan tüm araştırmalar, reklamların çocukların beslenme alışkanlıklarını bozarak, çikolata, şekerleme, kek, gazlı içecekler, cips gibi abur cubur ve fast-food besinleri tüketme alışkanlıklarını körükleme etkisi olduğu sonucuna varmaktadır. Televizyonda reklamı yapılan yiyecek maddelerinin %90'ından çoğu yüksek oranda yağ, şeker ya da tuz içermektedir. Bu tür sağlıksız beslenmenin çocuklarda diş çürümelerine, özellikle de aşırı şişmanlığa yol açtığı bilinmektedir (Kocabaş, 2004).

Marmara Üniversitesi tıp fakültesi tarafından 2003 yılında İstanbul'daki 11 farklı yuva, ilköğretim okulu ve lisede dört-on sekiz yaş grubundaki 1400 çocuk üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda ABD ve Avrupa ülkelerinin büyük sorunu olan şişmanlığın Türk çocukları (özellikle üst sosyo-ekonomik gruba dahil olanlar) içinde söz konusu olduğu belirlenmiştir.

1968- 1969 yıllarında yapılmış benzer araştırmalarda da erkek çocukların %11'inin, kız çocuklarının ise %9'unun şişman oldukları ortaya çıkmaktadır. Bu gün ise üst ve orta gelir grubundaki çocuklarda şişmanlık oranı %24 lere çıkmaktadır. 1968- 1969 yıllarından bu yana şişmanlık oranlarındaki artışın, bu tarihlerden itibaren Türk insanının hayatına giren televizyonun ve reklamların etkisinin olabileceği söylenebilir (Kocabaş, 2004).

Reklamların çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini engellemek için çeşitli önlemler alınabilir. Örneğin, Belçika ve Yunanistan da çocuk programlarının 5 dakika öncesinde ve sonrasında reklam yayınlaması ve yine Yunanistan da 07:00- 20:00 saatleri arasında radyo ve televizyonda oyuncak reklamı yasaktır. İskandinav ülkelerinde şekerleme reklamı yapan firmalar ekranın bir köşesinde diş fırçası göstermek zorundadırlar. Yine Belçika da televizyonda ateşli silahları taklit eden oyuncak reklamları tamamen yasaklanmış durumdadır. Ayrıca reklamcıların çocuk sağlığı uzmanı, çocuk psikiyatrisi, çocuk psikologu, pedagog, diyetisyen gibi konunun uzmanlarının görüşlerine başvurmaları, ailelerin çocuklarının televizyon izleme saatlerine sınırlama getirmesi alınacak diğer önlemler olabilir (Bilir Akpınar, 2004).

Reklamların çocuklar üzerinde böyle olumsuz etkileri olsa da bazı ürün reklamlarının çocuk sağlığı üzerinde olumlu etkilerinden söz edilebilir. Özellikle çocuklara belli bir süre ellerini sabunlamalarını öneren sabun reklamları, diş sağlığına yönelik diş fırçalamayı özendirici diş fırçası, diş macunu reklamları, çocuğun pek hoşlanmadığı banyo yapmayı eğlenceli bir şekilde yansıtan bebek şampuanı reklamları, çocukları hijyenik tüketime özendirdiği için çocuk sağlığı üzerinde olumlu etki yaptığı söylenebilir(Kocabaş, 2004). Bununla birlikte çocuklar reklamlarda gördükleri markaları görsel olarak hafızalarına kaydetmekte ve farklı yerlerde karşılaştıkları da

tanıyabilmekte, renk ve şekil algılamalarını güçlendirmektedir. Ör: üç yaşında bir çocuğun reklamlardaki markalar sayesinde okumaya başlaması (Bilir Akpınar, 2004; Kocabaş,2004).

2.3.1.3. Televizyondaki şiddet görüntülerinin çocuklar üzerindeki etkileri

Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri konusunda üzerinde en çok durulan konu, televizyon ve çocuktaki şiddet eğilimi arasındaki ilişkidir. Hatta televizyon ve çocuk üzerinde yapılan araştırmaların çoğunluğunu şiddetin etkileri almaktadır.

Bu konuda en ünlü araştırma, Psikolog Albert Bandura ve arkadaşlarınca 1961’de yapıldı. Bu araştırma, taklit yolu ile saldırganlığın öğrenilebileceğini gösteren deneysel bir laboratuvar araştırmasıdır. Bu deneyde çocuklar bir yetişkini, basit oyuncaklar ve şişirme bir bebekle oynarken izler. Deneysel koşullardan birinde yetişkin, şişirme bebeği yumruklar, ağaç çekiçe vurur, havaya fırlatır ve odanın içinde oraya buraya tekmeler. Bütün bunları yaparken “kır burnunu, vur başını, al sana” diyerek bağırır. Diğer bir koşulda, yetişkin sessizce diğer oyuncaklar üzerinde çalışır, şişirme bebekle ilgilenmez. Bir süre sonra her çocuk şişirme plastik bebeği de içeren bir dizi oyuncakla yirmi dakika yalnız bırakılır. Araştırmanın sonucunda yetişkini saldırgan davranışlarda bulunurken seyreden çocukların, onu diğer oyuncaklar üzerinde sessizce çalışırken gözlemleyen gruptaki çocuklardan çok daha saldırgan davrandıkları ve saldırmaya deneyden önce olduğundan daha eğilimli oldukları ortaya çıkmıştır (Rigel, 1995).

Bandura’nın saldırganlık deneyinde, modelleme televizyonun etkilerinden biri olmaktadır. Özellikle televizyondaki hareketli filmler çok sayıda taklit edilebilir modeller sunuyor ve çocuklar filmlerde gördükleri durumları kendi sosyal konumlarına ve tavırlarına aktarabiliyorlar. Bu nedenle televizyondaki şiddetin araştırılmasında en çok üzerinde çalışılan konulardan biri modelleme teorisidir. Çünkü çocukların henüz belirlenmemiş kişilikleri için sürekli kendilerine model aradıkları ve televizyondan kişiliklerine monte etmeye çalışacakları modellerinde çocukları şiddete yönlendirebileceği endişesi bu teoriyi oluşturmuştur (Rigel,1995). Televizyonun şiddetle saldırganlık örnekleri verdiği görüşü olumsuz etkilerine ilişkin kaygıların ana

kaynağıdır (Öçal, 1997). Televizyon, şiddet örnekleri sunmasının yanında daha önce öğrenilmiş saldırgan huyların yeniden canlanmasına, düşmanca tavırların ahlaki yönden haklı gösterilmesine ve şiddete karşı duyarsızlaştırmaya da neden olmaktadır (Mihandoust, 1989).

Televizyondaki şiddet içerikli yayınlar çocuklarda dört aşamada etkili olmaktadır:

1. Taklit : Çocuk, davranışlarını ve düşüncelerini kopyaladığı kişilikle kendini özdeşleştirir. Dolayısıyla taklidi gönüllü olarak yapar.

2. İçine işleme : Taklit ve özümleme bilinçsizce yapılır. Çocuk kendi modelini seçmez, olaylar içine işler.

3. Yasak tanımama: Bazı sahneler çocuğun hoşuna gider, o da bunları uygulamaya kalkar. Başkalarına karşı daha saldırgan bir biçimde davranabilirler.

4. Hissizleştirme: Devamlı tekrarlanan şiddet sahneleri çocuğu bu sahneleri normalmiş gibi görmeye koşullandırır. Başkalarının çektiği acıya daha az duyarlı bir hale gelebilirler. Mutlu' ya göre duyarsızlaşma "İzleyicilerin kitle iletişim araçlarında insani acılara, sıkıntılara, ıstıraplara çok fazla maruz kalmalarının sonucu olarak gerçek yaşamda insanların çektikleri acılara karşı bağışık veya daha az duyarlı hale gelmeleri" dir. (Mutlu, 1998; Şimşek ve Baran, 2001; İlden Koçkar, 2002).

Televizyondaki film kahramanı çeşitli davranışları ile çocuktaki saldırganlık dürtülerini harekete geçirebilmekte ve onu saldırgan yapabilmektedir. Çünkü çocukta dürtülerini frenleme yeteneği çok zayıftır ve çocuk hayal ile gerçeği birbirinden ayırmayı henüz tam olarak öğrenmemiştir. Bu nedenle çocuklar televizyonda gördüklerinin doğru veya yanlış olarak ayrımını yapamazlar. Aynı zamanda çocuklar tarafından şiddet içeren olaylar, şiddet içermeyen davranışlardan daha kolay depolanmaktadır. Bu sebeple olumsuz uyarımları içeren bir TV filmi çocuğu saldırganlığa iten çeşitli etkenlerden belki de en güçlüsü ve yaygınıdır (Sears, 2003; Yavuzer, 2003).

Wilbur Schramm'ın 1960'larda yaptığı araştırmaları çocukların belli karakterlere benzemeye daha istekli olduklarını, ister kurgu, ister gerçek olsun, çocukların bir modeli zihinlerinde saklayıp ileri yaşlarda bile tekrarlayabildiklerini ortaya koymuştur (Rigel ,1995). Ve yine Singer ve arkadaşları (1984) tarafından televizyon seyretme ile saldırganlık arasındaki ilişkiyi bulmayı amaçlayan uzun süreli bir araştırma yapılmıştır. Sonuç olarak da, çocuklarda daha sonra ortaya çıkan saldırganlıkla okul öncesi dönemde saldırgan içerikli televizyon seyretme arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Mihandoust, 1989). Eron (1987) tarafından 22 yıl süreyle yapılan bir diğer çalışmada da; saldırgan davranışlar gösteren erkek çocukların televizyonda daha çok şiddet içerikli programları izlemeyi tercih ettikleri, bu çocukların 13- 19 yaşları arasında daha da saldırgan tavır sergiledikleri ve 30 yaşlarında daha fazla suç işledikleri belirlenmiştir (Aktaş, 1997).

Güngör ve Ersoy (1997), TV okul öncesi çocukların %56 sında davranış değişikliği yaptığını ve davranış değişikliği gösteren çocukların %27 sinde şiddet dışındaki etkilendiği sahneleri uygulama, %26 sında ise gördüğü şiddeti uygulama davranışları görüldüğünü tespit etmişlerdir (Demiriz ve İlkay, 1999) .

Akpınar (2004), erkek çocukların, çizgi film, şiddet içerikli film ve magazin programlarını daha çok izlediklerini saptamıştır. Batur'un (1998), şiddetin etkileri konusunda okul çağına gelmemiş çocukları denek olarak kullandığı bir araştırmada; çocuklara baş kahramanın öne çıkarıldığı şiddet sahneleri, bir başka denek topluluğuna ise komşuluk ilişkilerinin öne çıktığı şiddet içermeyen bir film izlettirilir. Sonuçta da şiddet içeren çizgi filmi izleyen çocukların, diğer gruptaki çocuklara oranla daha fazla saldırgan davranışlar gösterdiği görülmüştür (Balaban, 2002).

Gerbner (1999), televizyondaki şiddetin çocukları olumsuz etkilediğini ve bunun sonucunda çocukların duygusallık kaybına uğradığı, dünyayı çok korkulu bir yer olarak düşünmeye başladığı ve başkalarına saldırgan davranış gösterme olasılığının arttığını belirtmektedir. Journal of the Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine dergisinin Ocak 2000 tarihinde çıkan sayısında, Stanford Üniversitesi tarafından hazırlanan bir raporda, çocukların televizyon seyretme sürelerine kısıtlama getirmenin, saldırgan davranışların görülme sıklığını düşürdüğü belirtilmiştir. Ve yine 2000 yılının

Temmuz ayında Amerikan Çocuk Doktorları Akademisi, Amerikan Psikoloji Derneği Ergenlik Psikolojisi Akademisi ve Amerikan Tıp Kuruluşu gibi kuruluşlardan gelen liderler Washington D.C.'de toplum sağlık yetkilileri ile buluşup, medyanın çocuklar üzerindeki etkileri konusunda yapılan araştırmaları inceleyerek fikir alışverişi yapmışlardır. Bu buluşmanın sonucunda saldırganlık ve vahşet dolu filmlerin seyredilmesinin çocukların davranışlarında, değerlerinde ve tutumlarında şiddeti arttırdığını belirtmişlerdir (Sears, 2003).

Batmaz ve Aksoy'un (1995), ülkemizde yaptıkları araştırmalarında Türk televizyonlarının dünyasında, en fazla vurgulanan olgunun şiddet (%62) ve suç (%48) olduğunu saptamışlardır. Ayrıca televizyon programlarındaki ana karakterlerin büyük bir çoğunluğunun (%87'si) herhangi bir suç işlediği, sadece %30'unun şiddet uyguladığı ve %18'inin şiddete maruz kaldığı sonucuna varmışlardır (Batmaz ve Aksoy, 1995).

Bir RTÜK araştırmasında da, çocukların şiddet içeren görüntülerden fazla etkilendiğini belirten anne-babaların oranı %91.8'dir. Araştırmalar TV de izlenen şiddetin çocukları olumsuz şekilde etkilediğini göstermektedir. (Özdiker, 2002).

Yapılan araştırmalara bakıldığında, uzun süre saldırganlık ve şiddetin hakim olduğu televizyon programlarından etkilenmeyen çocuk yoktur. Ancak hayalle gerçeği ayırt edemeyen, oyun çağı çocuğu en çok etkilenen gruptur. Bunun yanı sıra tüm çocukların aynı ölçüde etkilenmedikleri de görülmektedir. Her çocuk kendi kişiliği doğrultusunda etkilenmektedir. Sevgi ve barış içinde yaşayan ailede çocuk, televizyonda gördüklerini hemen uygulamamaktadır (Yörükoğlu, 2003).

Sonuç itibariyle, televizyon, toplumdaki şiddetin tek ve asıl nedeni sayılamaz ancak, şiddet içeren davranışlara katkısı bulunan bir etken olduğu söylenebilir (Öçal, 1997). Günümüzde televizyondan izlediği programlardan etkilenip arkadaşını bıçaklayarak, yaralayan, öldüren, akla gelemeyecek birçok şiddeti uygulayan çocukları medyadan takip ediyoruz. Son yıllarda bu tür haberlerin sayısındaki artış oldukça düşündürücüdür.

2.4. ÇOCUĞUN GELİŞİMİNDE TELEVİZYONUN YERİ VE ÖNEMİ

2.4.1. 0-2 Yaş arası çocuk ve televizyon

Televizyon, bebeklikten itibaren çocukların ilgisini çeken bir araçtır. Bebekler dünyaya gözlerini açtıktan sonraki ilk birkaç ayda televizyondaki renkli, hareketli ve sesli görüntülerle ilgilenmeye başlamakta ve görme alanı içinde bu görüntüleri takip edebilmektedirler (Temur,2011).

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramının ilk evresi olan duyuşsal-hareket döneminde bebek, dış dünyayı duyu organları ve nesnelere aracılığıyla tanımaya çalışmakta ve bir nesne, durum ya da problemi temsil eden zihinsel yapı ve düşünme örüntüsü olan şemaları doğduğu andan itibaren geliştirmeye başlamaktadır. Şemalar, bebek için bilginin en temel birimleri olup, dünyayı kavramasına ve tanımaya olanak sağlamaktadır (İnanç,2007).

Doğduğu andan itibaren fiziksel, bilişsel ve sosyal anlamda çeşitli değişimler geçirmeye başlayan bebeğin beyni, bir yetişkinin beyninden işlevsel açıdan farklı özelliklere sahiptir. Öyle ki, 0-2 yaş arasında, bebeğin durağan ve sakin zihinsel işlevlere gereksinimi vardır. Ancak televizyondaki değişken, hızlı ve akıcı görüntüler, bu dönemde televizyona yoğun şekilde maruz kalan bebeklerin kalıcı şemalar oluşturmasını güçleştirmekte ve beynindeki fiziksel gelişimi olumsuz yönde etkileyerek dikkatin sürekliliği üzerinde bozucu etkiye neden olmaktadır (Ertürk ve Gül, 2006).

Bebeğin sosyal gelişiminde önemli bir yere sahip olan bağlanma olgusu, bu dönemde gelişmeye başlamaktadır. Bağlanma, bebek ve anne- baba arasında duygusal olarak olumlu ve sevgiye dayalı bir ilişkinin kurulmasını anlatmaktadır. Bu bağlamda, bu dönem içinde bebeğin anne- babası tarafından kucaklanması, sevilmesi, onunla oynanması, konuşulması ve onun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması, bebeğin ileri yaşlardaki kişilik ve sosyal gelişiminde hayati bir önem taşımaktadır.

Hareketlerine, gülümsemesine, çıkardığı seslere karşılık vermeyen, soğuk ve cansız bir nesne olan televizyonun karşısında, duygusal ve sosyal uyarıcılardan yoksun, anne baba ile onların ilgi ve sevgisinden uzak bir şekilde yoğun olarak bırakıldığı durumlarda,

bebeğin hem sosyal gelişiminde, hem de agulama, ses çıkarma, heceleme, anlamlı jest, mimikler ve konuşma gibi dil gelişimi özelliklerinde gecikme ve yetersizlikler görülebilmektedir (Tümkan, 2011).

1999 yılında Amerikan Pediatri Akademisi tarafından, 2 yaşından küçük çocuklara televizyon izlettirilmemesi ebeveynlere tavsiye edilmiş, televizyonun 2 yaşından küçük çocuklarda olumlu bir etki yaratmadığı, hatta potansiyel olarak olumsuz etki yarattığı; çocuk programları eğlenceli olsa da bunların aileler tarafından eğitici olarak görülmemesi gerektiği belirtilmiştir (Brown, 2011).

Amerikan Pediatri Akademisi, 2 yaşından küçük çocukların televizyon, video vb. medya formlarını izlemesine ilişkin olarak yürüttüğü bir başka araştırmanın sonuçları da 2011 yılı Ekim ayında açıklanmıştır. Burada, 1999 yılında yapılmış olan, 2 yaşından küçük çocukların televizyon izlemesinden kaçınılması gerektiğine ilişkin tavsiye yinelenmektedir. Araştırmada, ebeveynlerin % 90'ının 2 yaşından küçük çocuklarının televizyon seyrettiğini söylediği; 3 yaşına gelen çocukların üçte birinin odasında bir televizyon olduğu ve ebeveynlerin ev işleriyle ilgilenirken çocukları ekran karşısında bıraktığı dile getirilmektedir. Bu çalışmada ayrıca, çocukların bir kısmının yalnız başına, bir kısmının ise ebeveyn ve kardeşleriyle birlikte televizyon izlediği; günlük televizyon izleme süresinin ortalama 1 ila 2 saat arasında olduğu vurgulanmaktadır.

Araştırmada, televizyon açık olduğunda ebeveynlerin ilgisinin ekrana kaydığı ve böylece ebeveyn ile çocuğun etkileşiminin azaldığı, bu durumun da konuşma ve dil gelişimi açısından bebekleri olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bununla birlikte, geceleri televizyon izlemenin çocukların uykuya dalmasına yardımcı olabildiği; ancak, bu durumun uyku bozukluğu ve düzensizliğine sebep olduğu da ifade edilmektedir. Araştırmanın sonuçlarında ayrıca, gelişim döneminde büyük önem taşıyan oyun oynama esnasında, bulunulan ortamda televizyon açık olduğunda, çocuğun ilgisinin televizyona kaydığı ve oyununu bölmesine sebep olduğu; bu durumun da çocuğun gelişiminde olumsuz etkiye neden olabileceği belirtilmektedir.

2.4.2. 2-7 Yaş arası çocuk ve televizyon

Bu dönemde çocukların bilişsel, dil ve fiziksel gelişimi yoğun bir biçimde sürmekte, öz bakım becerilerinde kazanımlar gözlenmektedir. Dil gelişimine paralel olarak çocuğun anne- baba, kardeş ve arkadaşları ile iletişim ve etkileşimi belirgin olarak artmaktadır. Yapılan araştırmalarda, okul öncesi çocuklarda televizyon izleme ile dil gelişimi arasında negatif bir ilişki olduğu belirtilmektedir; televizyon izlemeyen çocukların kelime hazinesinin televizyon izleyenlere kıyasla daha çok geliştiği ifade edilmektedir. Buradan hareketle, televizyon izlemenin dil gelişmesini engellediği söylenebilmektedir (Evra, 2009).

Dil gelişiminin başlangıcında olan çocuklar için televizyon dilinin birtakım çelişkiler içermesi (doğal görünüm için saçınızı boyayın vb. gibi ifadeler), bilişsel gelişimin işlem öncesi döneminde olan okul öncesi çocukların kafasında karışıklığa sebep olmakta; televizyon programlarında yer alan sokak ağzı ve argo kullanımlar, çocukların dil gelişiminde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Kullanılan televizyon dili çocukların konuşmalarına yansiyarak, televizyona maruz kalan çocuğun dil gelişimindeki olumsuz etkilenmeye paralel olarak, çocuğun sosyalleşmesi ve çevresi ile iletişim kurmasında da sorunlar yaşanabilmektedir (Ertürk ve Gül, 2006).

Diğer taraftan, televizyon programlarındaki çeşitlilik, bu programlarda kullanılan dile yansiyarak çocukların anlayabileceği basit düzeyde diyaloglar, işitsel uyarılarla ilişkilendirilen görsel uyarılar, betimlemeler ve kelimelerin tekrarını içeren programların, onların dil gelişimine yardımcı olduğu belirtilmektedir. Örneğin “Susam Sokağı” gibi eğitici çocuk programlarının, 3-5 yaş aralığındaki çocukların yeni kelimeleri öğrenmesini kolaylaştırdığı ve dil gelişimine olumlu katkılar sağladığı dile getirilmektedir. Hatta eğitici programların okul öncesi dönemdeki çocukları okula hazırladığı, onların kelime bilgisi, okuma ve matematiksel becerilerine olumlu katkılarda bulunduğu; eğitsel programları izleme ile saldırgan davranışları daha az sergileme ve ilerleyen yıllarda okulda başarılı olma arasında ilişki olduğu ortaya konmuştur (Evra, 2009).

D.G. Singer ve J. L. Singer tarafından 1998 yılında, farklı kültür ve ırklardan olan okul öncesi çocuklarla gerçekleştirilen bir çalışmada “Barney ve Arkadaşları”, “Susam Sokağı” ve “Mister Rogers”, ‘Neighborhood” gibi eğitici programların, bu yaş grubundaki çocukların bilişsel, sosyal ve dil gelişimine olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Bu etkiler sayı sayma ile konuşma becerilerinde, şekil ve renk bilgilerinde artışın yanı sıra saygı, sevgi, paylaşma, arkadaşlık gibi konularda olumlu duygular hissetme ve tutumlar göstermeleri şeklinde sıralanabilir.

Bu dönem çocuklarının hayatında oyun oynama önemli bir yere sahiptir. Oyun, değişik toplumsal rollerin yanı sıra, hareket ve biliş becerilerini deneme fırsatlarını da çocuğa sağlamaktadır. Ancak televizyon karşısında yoğun bir şekilde vakit geçiren çocuklar, anne babaları, kardeşleri ve arkadaşlarıyla daha az iletişim kurmakta, öğrenme ve problem çözme becerilerini geliştiren yaratıcı oyunlara daha az vakit ayırmaktadırlar (Brown, 2011).

2-7 yaş aralığındaki çocukların kasları, kemik yapısı ve yürüme becerilerindeki fiziksel gelişimlerine paralel olarak sürekli bir hareket gereksinimi olmaktadır. Bu gereksinim nedeniyle sürekli koşup oynaması ve çok hareketli olması beklenen çocukların televizyon karşısında uzun süre hareketsiz oturması, fiziksel gelişimlerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Anne babanın televizyonu bir oyalama aracı olarak görüp, televizyon karşısında çocuğa yemek yedirmeye çalışması, çocukların ilerideki yaşamlarında beslenme bozukluklarına ve hareketsiz bir yaşam tarzını benimsemelerine sebep olabilecektir (Ertürk ve Gül, 2006).

Okul öncesi dönem çocukları, çevresinde gördüğü kişileri kendisine model almakta ve onların davranışlarını taklit ederek onlarla özdeşim kurmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda bu dönemdeki çocukların hayal gücü yüksek olup, hayal ile gerçeği ayırt etmekte güçlük çekmekte; televizyonda gördüğü kahramanların gerçek yaşamda da var olduğunu düşünmekte ve bu kahramanları (Süpermen, Örümcek Adam vb.) taklit edebilmektedir (Öktem ve ark, 2006). Örneğin 2000 yılında ülkemizde, 4 yaşındaki bir çocuk kendisini “Pokemon” isimli Japon çizgi filmdeki bir karakter ile özdeşleştirerek

apartmanın yedinci katından atlamış, daha sonra neden düştüğünü kendisine soran doktora “Pokemon’u izledim ve Pokemon gibi uçtum.” yanıtını vermiştir (Küskün ve Öztunç, 2011).

Bu dönem çocuklarının kendisi ile özdeşim kurabileceği olumlu özellikler sergileyen kahramanları izlemesini sağlamak önemlidir (Öktem, Sayıl ve Özen,2006). Buna örnek olarak, ismini öz Türkçede kekeme anlamına gelen “pepe” kelimesinden alan ve halen TRT Çocuk kanalında yayınlanmakta olan “Pepee” isimli çizgi film verilebilir. “Pepee”, 3-6 yaşlarındaki çocuklara hitap etmekte ve pedagojik danışmanların denetiminde hazırlanmaktadır. “Pepee”nin her bir bölümü, çocuklara bir şeyler öğretmeyi amaçlamaktadır. Programda çocuklara yıkanmak, tuvalet alışkanlığını kazanmak gibi öz bakım becerilerine ilişkin olumlu mesajlar, o yaş grubundaki çocukların ilgisini çekecek şekilde şarkılar eşliğinde verilmekte ve beslenme alışkanlığı ile uyku düzeni gibi konular eğitici şekilde işlenmektedir. Bunun yanı sıra “Pepee”, Türk kültürünü yansıtan özelliklere de sahip bir çizgi filmidir. Şöyle ki, çizgi filmdeki “Pepee” isimli erkek çocuğu, Türk halk müziğine ve oyunlarına meraklı olup, horon tepmekte, zeybek ve Ankara havasında o yörelerin kıyafetlerini giyerek oynamaktadır. Bu anlamda, bu çizgi filmin çocuklara Türk kültürünü öğretici özelliği olduğu ifade edilebilir.

Bu yaş aralığındaki çocukların dikkat süresi sınırlı olduğu için renkli, hızlı ve yüksek sesli görüntülere daha çok ilgi gösterme eğilimindedirler. Çocuklar, televizyondaki en çarpıcı görüntüye dikkat kesilir ve odaklanırlar. Şiddet içeren görüntüler de genelde hareketli olduğu için çocukların televizyondaki şiddet içeriğiyle karşılaşma olasılığı yüksektir (Öktem, Sayıl ve Özen, 2006). Şiddet görüntülerine maruz kalma ise çocukların korku ve kaygı duymasına sebep olabilmektedir (Ertürk ve Gül, 2006).

Bu dönem çocukları, bilişsel gelişim açısından işlem öncesi dönemde oldukları için kurallara uyulmadığında veya yanlış bir davranış sergilendiğinde, bunun muhakkak cezalandırılması gerektiğine inanmaktadırlar. Ancak, televizyonda iyi karakterlerin problemleri şiddete başvurarak çözdüğünü ve bunun sonucunda bir pişmanlık duymadığını, yaptığı davranış nedeniyle eleştirilmediğini ve/veya cezalandırılmadığını gördüklerinde, bu kahramanları kendilerine model alıp onların bu tür davranışlarını taklit edebilmektedirler (Strasburger ve Wilson, 2002).

2.4.3. 7-11 Yaş arası çocuk ve televizyon

7-11 yaş aralığı, ilköğretimin birinci kademesini kapsayan yıllardır. Bu dönem boyunca çocukların okuma, yazma ve sayısal işlem yetenekleriyle, dünyayı anlama ve mantıksal düşünme biçimlerinde önemli ilerlemeler gözlenmektedir. Bu dönemde çocuklar, bilişsel gelişimin somut işlemler dönemindedir. Çocuk, olayları diğer insanların gözünden görmeye başlamakta; cinsiyet rolleri, hayal ve gerçek ayrımı gibi konularda gelişmektedir.

7-11 yaş grubundaki çocuklar kendi cinsiyetinden çocuklarla arkadaşlık etme eğilimindedir. Bu yaş grubundaki çocuklar için arkadaşlarıyla özdeşim kurma ve onların davranışlarını taklit etme söz konusudur. Televizyon programlarında okullardaki yaşıt gruplarının çete oluşturduğu, madde ve sigara kullanıldığı, sınavlarda kopya çekildiği veya okuldan kaçıldığı gösterilmesi, bu yaş grubundaki çocukların yanlış modellerle özdeşim kurmalarına sebep olabilmektedir. Bu dönem çocuklarında, toplumun beklentilerini yerine getirme ve kurallar doğrultusunda davranma çabası gözlenmektedir. Bu anlamda da otoriteye itaat söz konusu olup, kurallar ile otoritenin davranışları sorgulanmamaktadır. Televizyon programlarında otorite figürlerinin olumsuz davranışlar göstermesi ve yanlış mesajlar vermesi, bu yaş grubundaki çocukları olumsuz etkileyebilmektedir (Öktem, Sayıl ve Özen, 2006).

Günümüzde çocukların büyük bir kısmının, televizyon karşısında okulda olduğundan daha çok vakit geçirdiği kabul edilmektedir. Bu nedenle ebeveyn ve eğitimciler, aşırı televizyon izlemenin çocuklarda birtakım olumsuz etkilere yol açtığını düşünmektedir. Şöyle ki, aşırı televizyon izleme, çocukların daha az yaratıcı olmasına ve çocuklarda hayal gücünün gelişmemesine, dikkat eksikliğine, okul derslerine karşı ilgisizliğe, derslerde edilgen bir tutum sergileyip dersin içeriğini anlamaya yönelik çaba sarf etmemeye, televizyondaki görsel mesajlara alıştıkları için okul derslerinde kullanılan basılı materyal olan kitaplara yeterince ilgi göstermemeye sebep olmaktadır (Evra, 2009).

Televizyon izleme, çocuklar için okuma ve ev ödevlerini yapmanın yerini almış durumdadır. Televizyondaki hareketli görüntüler ve hızlı geçişlerden oluşan görsel

uyarıcılara alışan çocuklar, hayatın geri kalan kısımlarında da hızlı geçişler ile yenilikler görmeyi ve hemen memnun olmayı istemektedirler. Bu anlamda okuldaki dersler, televizyonda akan hızlı görüntülere kıyasla yavaş ilerleyen, yalın şekilde işleyen bir süreçtir ve derslerde uzun dönemli hedefler belirlenmektedir.

Televizyonda sunulan hızlı geçişlere alışan çocuklarda gerçek yaşama karşı bir sabırsızlık, çabuk sıkılma, kendini mutlu edecek şeylerin hemen gerçekleşmesini isteyip, bunların uzun dönemde olmasına uyum göstermede zorluk çekme gözlenmekte; bu nedenle de okuldaki eğitime karşı olumsuz bir tavır geliştirilmektedir (Lemiş, 2007).

1980'lerin başında California Assesment Program (Kaliforniya Değerlendirme Programı) tarafından, okul başarısı ile televizyon izleme arasında ters orantı olduğu açıklanmıştır. Buna göre, televizyonu yoğun bir şekilde izleyen çocuklar, televizyonu az izleyen ya da hiç izlemeyen çocuklara kıyasla okuma yazma ve matematiksel işlem becerilerini ölçen sınavdan düşük notlar almakta; en başarılı olanlar ise çok okuyan ve televizyonu az izleyen çocuklar olmaktadır. Bu sonuçların farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin çocukları ile ilköğretim ve lisede öğrenim gören çocuklarda da benzer şekilde gerçekleştiği ifade edilmektedir (Evra, 2009).

Her ne kadar televizyon izlemenin, çocukların ders çalışmalarının yerini aldığı ve okuma alışkanlıklarını olumsuz etkilediği kabul edilse de, televizyonun çocukların ilgilerini yeni konuları öğrenmeye çekmede ve okul çalışmaları ile projeleri için bir bilgi birikimine sahip olmasını sağlama konusunda etkili olabileceği düşünülmektedir. Yetişkinlere yönelik bilgilendirici programları anne-babaları ile birlikte veya yalnız başlarına seyreden çocukların bunları izlemeyen çocuklara göre daha çok okuduğu; bilgilendirici programları seyreden çocukların, çizgi film gibi çocuklara yönelik eğlence programlarını veya yetişkinlere yönelik eğlence içeriklerini izleyen çocuklara kıyasla kitap okumayı daha çok sevdiği de gözlenmektedir.

2.5. TELEVİZYONUN ÇOCUĞA OLAN ETKİLERİ İLE İLGİLİ TÜRKİYE’DE VE YURT DIŞINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Zuckerman, Singer ve Singer tarafından 1980 yılında, 3-5 yaş grubu çocuklar üzerinde, televizyon izleme süresi ile IQ ve okuma seviyelerinin karşılaştırıldığı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda, haftada on-beş saat televizyon izleyen çocukların IQ’larının ve okuma seviyelerinin, yirmi-otuz saat arasında televizyon izleyen çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca IQ’su yüksek olan çocukların kitap okumaya daha fazla zaman ayırdıkları, eğlence programlarını izlemedikleri, televizyon izlemelerinin aileleri tarafından kontrol edildiği sonucu da ortaya çıkmıştır.

Gadberry (1974) tarafından okul öncesi çocuklar üzerinde televizyon izleme ve oyun zamanlarının karşılaştırılması amacıyla bir araştırma yapılmış ve çok fazla televizyon izleyen çocukların daha az konuştuğu ve daha az hareket ettikleri belirlenmiştir.

1983 yılında Dr. Cathy Murphy tarafından İngiltere’ de yapılan araştırmada annelerden, okul öncesi dönemdeki çocuklarının televizyondan öğrendiği şeylerin bir listesini yapmaları istenmiştir. Bu listede şekiller, harfler, kelimeler, sayılar, hayal gücüne dayanan oyunlar, genel kültür şarkıları ve melodiler, konsantre olmasını öğrenmek en çok belirtilenler arasındadır.

Salomon (1984) ‘un araştırmasına göre; aşırı televizyon izleyen çocukların daha az okuduğu ve okula başladıklarında arkadaşları ile zayıf ilişkilerde bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Desmond, Calam, Colimore, Singer ve Singer (1980), altmış anaokulu ve birinci sınıf çocuğunu iki yıl boyunca gözlemlemişler ve sonuçta; aile iletişiminin ve disiplininin değiştiği, çocukların büyüdükçe ebeveynlerinin açıklamalarıyla dil ve zihinsel yeteneklerini geliştirdikleri, neden? sorusuna aldıkları yanıtı daha kolay kavradıkları, dikkatlerinin yoğunlaşarak soru sormada daha başarılı oldukları sonucuna varmışlardır. Ayrıca ailelerin yaptığı açıklamaların çocukların merak duygusunu geliştirdiği ve çocukların karmaşık programları daha iyi anlamalarını sağladığını saptamışlardır.

Rice ve Woodsmall (1988) tarafından 3-5 yaş çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarında; 15 dakikalık özel bir programı izleyen çocukların diğerlerine göre eylem, sıfat ve obje isimlerini daha fazla kazandıkları görülmüştür.

Singer and Singer, Zuckerman (1990) , çok televizyon izleyen çocuklar ebeveynleri ve diğer aile üyeleri ile daha az görüşüp ve daha az sohbet ettiklerini ve böylece hayal dünyasının gelişimi ve oyunsal davranışlarında zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda bu araştırma kapsamında, çok çizgi film izleyen çocuklar öğretmenleri tarafından öğrenme hususunda isteksiz olarak oranlanmıştır.

Araf (1990), az televizyon izleyen ve çok televizyon izleyen 3- 5 yaş arası çocukları IQ, cinsiyet, sosyo-ekonomik statü açısından karşılaştırmış: düşük sosyo-ekonomik düzeydeki erkek çocuklar yüksek derecede genel seyirci (spor vb) programlarını izleyen çocukların ifade gücü kızlardan daha zayıf çıkmış; eğitsel programların izlenmesi yüksek dil gelişimi puanına neden olurken, genel eğlence programlarının izlenmesi düşük dil gelişimi puanına neden olmuştur.

Stowell (1992), 3- 8 yaş arası çocuklar üzerine bir araştırma yapmış, günde 2 saatten fazla televizyon izleyen çocuklarda sosyal ve sözlü iletişim imkanları ifade gücü eksiklikleri meydana geldiği sonucu ortaya konulmuştur.

Arı, Bayhan, Artan, Üstün ve Akman (1997)'ın 2- 11 yaş çocuğu olan ailelerin çocuklarının televizyon seyretme konusundaki tutumları, düşünceleri ve tavırlarını incelemek amacıyla yaptığı araştırmada, 2- 11 yaş arası çocukların televizyon programlarından olumlu etkilendikleri gelişim alanlarının yaşlara göre dağılımı incelenmiştir. Bu dağılıma bakıldığında 8- 9 yaş grubu dışında en yüksek oranda dil gelişimi alanında olumlu etkilendikleri; 8- 9 yaş grubunun ise en yüksek oranda zihinsel gelişim alanında etkilendikleri görülmektedir. Yine bu araştırmada 2- 11 yaş grubu çocukların televizyon programlarından olumlu etkilendikleri gelişim alanlarının cinsiyetlerine göre dağılımı incelenmiş; her iki cinsiyetin de en yüksek oranda dil gelişimi alanında etkilendikleri sonucu saptanmıştır.

Güngör ve Ersoy (1995) tarafından televizyon programlarının okul öncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkisine ilişkin anne-baba görüşlerinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde resmi, özel ve kurum anaokullarına devam eden dört-altı yaş çocuklarının aileleri oluşturmuştur. Anne-babalara göre gerek kız, gerekse erkek çocukların en çok sevdikleri televizyon programı çizgi filmlerdir. Bunu yerli filmler ve diziler izlemektedir. Çocuk programları ise üçüncü sırada yer almaktadır. Yine araştırma bulgularına göre anne-babalar, çocuklarının izledikleri şiddet filmlerinden etkilendiklerini, şiddet sahnelerini taklit ettikleri belirtmişlerdir.

Shalom (2001), “Transfer of Learning from Educational Television: When and Why Does It Occur” adlı araştırmasında eğitsel televizyon programlarını izlemenin, okul öncesi ve okul çağı çocuklarına akademik başarı ve beceriler de faydalar getirdiğini belirtmiştir.

Wright, Huston, Murphy, Peters, Pinon, Scantlin ve Kotler (2001) “ The Realitions of Early Television Viewing to School Readiness and Vocabulary of Children from Low-Income Families” adlı 3 yıl süren bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada 3-6 yaş arası çocukların televizyon izleme örüntüleri ile okula hazırlık ve kelime hazinesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bilgi veren eğitsel amaçlı televizyon programlarının harf ve kelime becerileri, numara becerileri, kelime hazineleri ve okula hazırlığı destekleyecek şekilde dizayn edildiği, bu nedenle sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerin çocukları için bu programların faydasının çok olabileceğini belirtmişlerdir. Böyle programların çocukları diğer aktivitelere ve kitap okumaya teşvik ettiğini de eklemiştir. Buna karşılık genel eğlence programları izlemenin artışı, 3- 5 yaş arası çocuklarda sosyal ilişkilerin ve eğitsel aktivitelerinin azalmasına neden olduğu sonucu da ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar erken yaşlarda televizyon izleme biçimlerinin ileriki yaşlardaki televizyon izleme alışkanlığını belirleyeceğinden bu noktaya da vurgu yapmışlardır.

Mumme ve Fernald’ın 2003 yılında yaptıkları çalışmada, televizyonun sadece bir araç değil aynı zamanda bir mesaj verici olduğunu, çocukların televizyonda gördükleri sosyal davranış bilgilerini kullandıkları, düzenli eğitsel programları (saf eğlence

olmayan) izleyen okul öncesi çocuklarda ileriki yaşlarda yüksek akademik başarı sağlanmasının kuvvetli bir olasılık olduğu sonucuna varmışlardır.

Duffy, Fox, Horwood ve Nortstone tarafından 2004 yılında 18- 36 ay çocukların televizyon izleme alışkanlıkları ve dil gelişimleri arasındaki ilişkiyi araştırmak için bir çalışma yapılmıştır. Bu araştırmada şu hipotez üzerinde çalışılmış; dikkatli bir şekilde televizyon izleyen çocuklar dikkatsiz bir şekilde(oyun oynarken ya da önemsemeyen) izleyen çocuklardan kelime ve kavram gelişim sonuçları daha iyidir. Araştırma 6961 katılımcı üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda üç grup çocuk belirlenmiş; dikkatli izleyen grup, yok sayarak izleyen grup ve oyun oynarken izleyen grup. Bu gruplardan dil ve kavram üretimi konusunda yapılan testte en az puanı alan grup televizyonu dikkatli izleyen grup çıkmıştır. İkinci en az puanı ise önemsemeyen yok sayarak izleyen grup almıştır. Örneklemin yarısını teşkil eden ve televizyonu oyun oynarken izleyen grup ise en yüksek puanı almıştır. Sonuç olarak en iyi gelişim sonuçlarının televizyon ile çevre etkileşiminin bir arada olduğu durumlarda ortaya çıktığı saptanmıştır. Televizyon aile denetiminde aktivitelerle desteklenerek izlenirse dil gelişimine faydası vardır ama pasif olarak bebek bakıcısı olarak kullanılırsa zararlı etkileri- yatak odasında televizyon olan çocuklarda yapılan araştırmaların sonucu olabilir.

Linebarger (2004), “Young Children, Language and Television” adlı çalışmasında televizyonun kelime hazinesi ve ifade gücüne etkileri araştırılmıştır. Bu amaç çerçevesinde 6- 30 aylık çocuklar üzerinde çalışılmıştır. Çocukların 12 aylıktan önce televizyon izlemeye başlamaları (% 70) ve yürümeye yeni başlamış çocukların hafta da 9 saat tv izlemeleri araştırmanın başlıca sonuçları olarak ifade edilmiş ve televizyonun doğru durumlarda kullanıldığında fayda getirebileceği sonucuna varılmıştır. Özellikle hikaye kitabı niteliğinde ve izleyici katılımını sağlayan programların çocuklarda kelime hazinesi ve ifade gücü geliştirmede etkili olduğu bulunmuştur. Çocukların bir yetişkinle televizyon izlediği ve program mesajları yetişkin tarafından desteklendiği zaman televizyonun olumlu yönde etkisinin arttığı; önemli olanın, yaşa ve gelişim programına uygun televizyon programlarını seçmek olduğu sonucu ortaya konmuştur. Ayrıca çocukların ne izlerse izlesinler bir şeyler öğrendiği, ancak ebeveynlerin, eğitimcilerin, yapımcıların en iyi ve en uygun içeriklerle desteklemesi gerektiği görüşüne varılmıştır.

Aynı kişi bir başka araştırmasında, 5 yaş grubu çocukların eğitsel içerikli televizyon izlemeleri ile lise derecelerinin ve serbest kitap okuma (boş vakitlerinde kitap okuma) alışkanlığı arasında pozitif yönde ilişkisi saptanmıştır.

Close (2005), televizyon ve erken yaşlarda dil gelişimi adlı çalışmasında, doğru şartlar sağlandığında 2-5 yaş arası çocukların, dikkat, kavram gelişimi, hikaye anlatımı gibi dilsel becerileri iyi kalite programlardan kazanabileceğini belirtmiştir. Araştırmanın diğer bir sonucu ise 2- 3 yaş arası izlenen eğitsel programların uzun dönemde pozitif sonuçları olduğu; 4 yaş ve üstü için ise bu pozitif artış hızının düştüğü yönündedir. Ayrıca eğitsel programların, 3- 8 yaş arası çocuklarda ebeveynle ortak izlenmesi ile dikkat ve yeni kelime öğrenimi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Attenborough (2005), günde bir saatten fazla televizyon izlenmesi çocuklarda dinleme ve dikkat becerileri açısından risklere aşırı derecede açık olma durumunu ortaya çıkardığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonucun yanı sıra ebeveynlere arka planda televizyon olmasına izin vermemeleri (özellikle yemek zamanında) böylece evdeki diğer sesleri dinleme imkanı oluşturmalarını önermişlerdir.

Zimmerman (2005), “Children’s Television Viewing and Cognitive Outcomes” adlı araştırmasında, 3 yaş öncesi ve 3-5 yaş arası izlenen televizyonun, 6-7 yaşlarında zihinsel sonuçlarını test etmek amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan 3 yaş öncesi çocuklar günde 2 saat televizyon izlediği, 3- 5 yaş arası çocukların ise 3 saat televizyon izlediği saptanmıştır. Araştırmanın sonucunda erken yaşlarda 2 saatten fazla izlenen televizyonun ileriki yaşlarda zihinsel gelişim açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar American Academy of Pediatrics’in görüşlerini(2 yaş altında televizyon izlettirmeme uyarısı) de desteklemektedir.

Hancox, Milne, Poulton (2005), araştırmalarında 5-11 yaşları ve 13-15 yaşları arası televizyon izleme ile sonraki akademik başarı arasında olumsuz ilişki olduğu, çocuklukta ve ergenlik döneminde televizyon izleme 26 yaşındaki zayıf akademik başarıya neden olduğu sonucu çıkmıştır. Yani uzun dönemli olumsuz etki yaptığı görüşünü ortaya atmışlardır.

Zimmerman'ın başkanlığında İngiltere'de 10 yıl süren ve 6 yaşından küçük 1.700 çocuk üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmada oyalanmaları ve ses çıkarmadan durmaları için çocuklarını televizyon başına oturtan ebeveynlerin çok büyük hata yaptığı, günde 2 saatten fazla televizyon izleyen çocukların, okula başladığında okuma güçlüğü çektiği, arkadaşlarının gerisinde kaldığı, bu durumda da çeşitli psikolojik sorunlar oluştuğu, ayrıca, okuma güçlüğüne bağlı olarak hafıza sorunu yaşandığı ve diğer dersleri algılamakta da zorluk çekildiği görüşleri belirtilmiştir. Aynı çalışmada 3 saatten fazla televizyon izleyen çocukların, diğer yaşlılarına oranla yüzde 10 daha başarısız olduklarını da ortaya koymuştur.

Yukarıda verilen araştırmalarda görüldüğü gibi televizyon programlarının okul öncesi dönemde bulunan çocukları etkileme biçimlerine yönelik araştırmaların sayısının özellikle yurt içinde azlığı dikkat çekmiştir. Ayrıca yapılan araştırmaların genellikle çocuk programları üzerinde yoğunlaştığı saptanmıştır. Buradan hareketle genel anlamda televizyon programlarının okul öncesi dönem çocuklarının eğitim becerileri üzerindeki etkilerinin neler olduğu araştırılması gereken bir konu olarak dikkat çekmiştir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel analizler ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5- 6 yaş grubu çocuk velilerinin görüşlerini belirlemeye çalıştığı için betimsel bir araştırmadır. Betimsel yöntem, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan araştırmalarda kullanılan grupta ilgili, genişliğine bir çalışma olarak nitelendirilmektedir (Kaptan, 1998).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Kayseri merkez ilçelerindeki ilköğretim anasınıfları ve bağımsız anaokullarına devam eden okul öncesi dönem çocuklarının anne ve babaları oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme tesadüfi eleman örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Araştırmanın daha güvenilir olması açısından 1.000 tane anket okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ebeveynlere dağıtılmış ve 529 tanesi değerlendirmeye alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada verileri toplamak amacıyla Serhatlıoğlu (2006) tarafından geliştirilen ‘Kişisel bilgiler ve çocukların tv seyretme alışkanlıklarını belirlemeye yönelik soruların olduğu ve tv programlarının becerileri etkileme düzeyi formu kullanılmıştır. Öncelikle Serhatlıoğlu B. İle e-mail yoluyla iletişim kurulmuş ve ölçeğin kullanımı için gerekli izin alınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmaya katılan ebeveynlerin yaş, eğitim düzeyi ve ekonomik durumlarını belirlemenin yanı sıra çocukların kaç saat televizyon seyrettikleri, ne tür

program izledikleri ve televizyondan ne derece etkilendiklerini belirlemeye yönelik kapalı uçlu sorular bulunan bir form kullanılmıştır. Ebeveynlerden kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Zihin ve dil gelişimi becerilerini kazanma düzeyleri ile televizyon programlarının zihin ve dil gelişimi becerilerini kazandırmadaki etkileme düzeylerini tespit etmek amacıyla **Aritmetik Ortalama Alma** tekniği kullanılmıştır. Değişkenler arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için **t-testi** ve **varyans analizi** işlemleri yapılmıştır. İki değişkenin olduğu durumlarda t-testi, üç ya da daha fazla değişkenin olması durumunda da bir ya da daha çok değişkene-faktöre ilişkin ortalama puanlarının birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını karşılaştırmada tek yönlü **varyans analizi (Anova)** işlemleri yapılmıştır. Varyans analizinde anlamlı farklılık bulunduğu takdirde farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla **at least significance test (LSD)** uygulanmıştır. Ancak varyans analizi ve t testi için önce Levene testi uygulanmış ve varyansların homojenliği test edilmiştir. Levene testinde $p < .05$ çıktığında yani varyansların homojen olmadığı durumlarda, varyans analizi yerine parametrik olmayan testlerden **Kruskal Wallis-H Testi**, t testlerinin yerine de **Mann Whitney-U Testi** uygulanmıştır.

Zihin ve dil gelişimi becerilerini kazanma düzeyleri ve televizyon programlarının bu becerileri kazandırmadaki etkileme düzeylerine ilişkin yapılan karşılaştırmada ise iki örneklem ortalaması arasındaki farkın birbirinden anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek için **Paired Samples T-Testi (İlişkili Örneklemeler İçin T-Testi)** uygulanmıştır. 5- 6 yaş grubu çocukların, zihin ve dil gelişimine etkileri açısından televizyon izlemeye yönelik veli ve öğretmen görüşleri ile ilgili analizler için **frekans** ve **yüzde alma** teknikleri kullanılmıştır.

Öğretmen ve velilerin, zihin ve dil gelişimi becerilerini kazanma düzeyleri ve televizyon programlarının bu becerileri kazandırmadaki etkileme düzeylerine ilişkin verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması için beşli ölçek aralıkları 0.80 (5- 1=4, 4/5= 0.80) oranında eşit aralıklar olarak belirlenmiştir.

Beşli Likert Tipi Ölçeğin Madde Aralıklarına Göre Kazanma/Etkileme Düzeyleri
Kazanma/ Etkileme Düzeyleri Madde Aralıkları

Tamamen kazandı/ etkiledi 4.20- 5.00

Çoğunlukla kazandı/ etkiledi 3.40- 4.19

Kısmen kazandı/ etkiledi 2.60- 3.39

Az kazandı / etkiledi 1.80- 2.59

Kazanamadı/ etkilenmedi 1.00- 1.79

3.4. Verilerin Toplanması

Anketin uygulanabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığında gerekli izinler alınmış ve verileri toplamak amacıyla ilköğretim bünyesindeki anasınıfları ve bağımsız anaokulları ziyaret edilmiş ve Kişisel Bilgi Formu ve çocukların tv seyretme alışkanlıklarını belirlemeye yönelik soruların olduğu ölçek uygulanmıştır. Uygulama sonunda anketler ailenin yaşına, eğitim düzeyine, ekonomik duruma göre tasnif edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan araçlar katılımcılara Mayıs (2013) ayı içerisinde uygulanmış ve toplanmıştır. Veri toplama araçları dağıtıldıktan sonra katılımcılara araştırmanın konusu, amacı ve veri toplama araçlarının içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Ölçme araçlarının doldurulması yanıtlayıcılara bağlı olarak 20-25 dakika sürmüş olup, bu süre içerisinde katılımcılardan gelen sorular gerekli dönütler verilerek açıklanmıştır. Çalışma kapsamına alınan hiçbir katılımcı araştırmaya katılmaya zorlanmamış, anketlerin uygulanması ve toplanması sürecinde gizlilik ilkesine özenle uyulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler daha sonra bilgisayar ortamına aktarılarak, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 16.00 programıyla analiz edilmiştir

Toplanan veriler üzerinde “*çocuğun cinsiyeti*” değişkenine göre televizyon programlarının etki düzeyini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar için t testi, “*anne yaşı, baba yaşı, anne eğitim, baba eğitim*” değişkenlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Anova testi sonucunda ortaya çıkan farkın kaynağını tespit etmek amacıyla ileri istatistik tekniği olarak TUKEY testi kullanılmıştır. Araştırmada manidarlık düzeyi ,05 olarak alınmıştır.

4.BULGULAR

1. Ebeveyn annelerin, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 1. ve Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1. Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin n, x ve ss. değerleri

Faktör	Anne yaşı	N	X	Std. Sapma
Katkı düzeyi	30 yaşa kadar	251	176,80	50,677
	31-40 yaş	186	183,19	48,869
	41 yaş ve üzeri	92	161,95	57,122

Tablo 1. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde en yüksek puan ortalamasının 183,19 ile 31-40 yaş arası ebeveyn annelere ait olduğu, bunu sırasıyla 176,80 ortalama ile 30 yaşa kadar olan ve 161,95 ortalama ile 41 yaş ve üzeri ebeveyn annelerin izlediği görülmektedir.

Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

Boyut	Anne yaşı	KT	sd	KO	F	p
	Gruplar Arası	27843,803	2	13921,901	5,303*	,005
Katkı düzeyi	Grup İçi	1380785,800	526	2625,068		
	Toplam	1408629,603	528			

Tablo 2. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde hesaplanan F değeri (F=5,303; p<,05) gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları

Bağımlı değişken	(I) Anne yaşı	(J) Anne yaşı	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	p
Katkı düzeyi	41 yaş ve üzeri	30 yaşa kadar	-14,855*	,047
		31-40 yaş	-21,248*	,003

Ebeveyn annelerin yaşları açısından katkı düzeyi görüşleri puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, 41 yaş ve üzeri ebeveyn anneler ile 30 yaşa kadar olanlar ve 31-40 yaş arasında olanlar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu Tablo 3'te görülmektedir. Bu bulgulara göre 41 yaş ve üzeri ebeveyn annelerin televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin 30 yaşa kadar ve 31- 40 yaş arasında olan ebeveyn annelerden daha düşük olduğu söylenebilir.

Ebeveyn babaların, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 4. ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4. Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin n, x ve ss. değerleri

Faktör	Baba yaşı	N	X	Std. Sapma
Katkı düzeyi	30 yaşa kadar	119	170,82	52,502
	31-40 yaş	238	183,59	48,815
	41 yaş ve üzeri	172	170,51	53,891

Tablo 4. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde en yüksek puan ortalamasının 183,59 ile 31-40 yaş arası ebeveyn babalara ait olduğu, bunu sırasıyla 170,82 ortalama ile 30

yaşa kadar olan ebeveyn babalar ve 170,51 ortalama ile 41 yaş ve üzeri ebeveyn babaların izlediği görülmektedir.

Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

Boyut	Baba yaşı	KT	sd	KO	F	p
	Gruplar Arası	21985,848	2	10992,924	4,170*	,016
Katkı düzeyi	Grup İçi	1386643,755	526	2636,205		
	Toplam	1408629,603	528			

Tablo 5. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde hesaplanan F değeri ($F=4,170$; $p<,05$) gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları

Bağımlı değişken	(I) Baba yaşı	(J) Baba yaşı	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	p
Katkı düzeyi	31-40 yaş	41 yaş ve üzeri	13,087*	,030

Ebeveyn babaların yaşları açısından katkı düzeyi görüşleri puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, 41 yaş ve üzeri ebeveyn babalar ile 31-40 yaş arasında olanlar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu Tablo 6'da görülmektedir. Bu bulgulara göre 41 yaş ve üzeri ebeveyn babaların televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin 31- 40 yaş arasında olan ebeveyn babalardan daha düşük olduğu söylenebilir.

2. Ebeveyn annelerin, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveyn annelerin eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 7. ve Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 7. Ebeveyn annelerin eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin n, x ve ss. değerleri

Faktör	Anne eğitim düzeyi	N	X	Std. Sapma
	İlkokul mezunu	101	157,31	50,497
	Ortaokul mezunu	51	170,37	59,482
Katkı düzeyi	Lise mezunu	177	178,25	50,729
	Yüksekokul mezunu	61	180,92	44,577
	Üniversite mezunu	139	188,39	49,933

Tablo 7. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde en yüksek puan ortalamasının 188,39 ile üniversite mezunu ebeveyn annelere ait olduğu, bunu sırasıyla 180,92 ortalama ile yüksekokul, 178,25 ortalama ile lise, 170,37 ortalama ile ortaokul ve 157,31 ortalama ile ilkokul mezunu ebeveyn annelerin izlediği görülmektedir.

Ebeveyn annelerin eğitim durumlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ebeveyn annelerin eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

Boyut	Anne eğitim düzeyi	KT	sd	KO	F	p
	Gruplar Arası	60501,025	4	15125,256	5,879*	,000
Katkı düzeyi	Grup İçi	1348128,578	524	2572,764		
	Toplam	1408629,603	528			

Tablo 8. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde hesaplanan F değeri ($F=5,879$; $p<,05$) gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ebeveyn annelerin eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları

Bağımlı değişken	(I) Anne eğitim düzeyi	(J) Anne eğitim düzeyi	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	P
		Lise mezunu	-20,947*	,009
Katkı düzeyi	İlkokul mezunu	Yüksekokul mezunu	-23,611*	,034
		Üniversite mezunu	-31,082*	,000

Ebeveyn annelerin eğitim düzeyleri açısından katkı düzeyi görüşleri puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, ilkokul mezunu ebeveyn anneler ile lise, yüksekokul ve üniversite mezunu ebeveyn anneler arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu Tablo 9’da görülmektedir. Bu bulgulara göre ilkokul mezunu ebeveyn annelerin televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin lise, yüksekokul ve üniversite mezunu olan ebeveyn annelerden daha düşük olduğu söylenebilir.

3. Ebeveyn babaların, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri eğitim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveyn babaların eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 10. ve Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 10. Ebeveyn babaların eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin n, x ve ss. değerleri

Faktör	Baba eğitim düzeyi	N	X	Std. Sapma
Katkı düzeyi	İlkokul mezunu	51	154,04	50,940
	Ortaokul mezunu	53	167,89	58,116
	Lise mezunu	172	173,90	49,725
	Yüksekokul mezunu	60	173,53	48,291
	Üniversite mezunu	193	187,94	50,324

Tablo 10. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde en yüksek puan ortalamasının 187,94 ile üniversite mezunu ebeveyn babalara ait olduğu, bunu sırasıyla 173,90 ortalama ile lise, 173,53 ortalama ile yüksekokul, 167,89 ortalama ile ortaokul ve 154,04 ortalama ile ilkokul mezunu ebeveyn babaların izlediği görülmektedir.

Ebeveyn babaların eğitim durumlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Ebeveyn babaların eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

Boyut	Katkı düzeyi	KT	sd	KO	F	p
	Gruplar Arası	56621,735	4	14155,434	5,486*	,000
Katkı düzeyi	Grup İçi	1352007,868	524	2580,168		
	Toplam	1408629,603	528			

Tablo 11. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde hesaplanan F değeri (F=5,486; p<,05) gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Ebeveyn babaların eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları

Bağımlı değişken	(I) Baba eğitim düzeyi	(J) Baba eğitim düzeyi	Ortalamalar Arası Fark (I-J)	P
Katkı düzeyi	İlkokul mezunu	Üniversite mezunu	-33,904*	,000

Ebeveyn babaların eğitim düzeyleri açısından katkı düzeyi görüşleri puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, ilkokul mezunu ebeveyn babalar ile üniversite mezunu ebeveyn babalar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu Tablo 12’de görülmektedir. Bu bulgulara göre ilkokul mezunu ebeveyn babaların televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin üniversite mezunu olan ebeveyn babalardan daha düşük olduğu söylenebilir.

4. Ebeveynlerin, televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşleri çocuklarının cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları

Boyut	Çocuğun cinsiyeti	N	X	Std. Sapma	t	p
Katkı düzeyi	Erkek	285	177,91	52,814		,696 ,487
	Kız	244	174,77	50,315		

Tablo 13. incelendiğinde katkı düzeyi görüşlerinde erkek çocuğa sahip olan ebeveynlerin puan ortalamasının 177,91, kız çocuğa sahip ebeveynlerin puan ortalamasının ise 174,77 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalaması arasındaki

farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=,696$; $p>,05$) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın ,05 düzeyinde anlamlı olmadığını ifade etmektedir.

Tablo 14’te ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının hafta içi televizyon izleme süresine ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 14. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının hafta içi televizyon izleme süresine ilişkin frekans dağılımı

Hafta içi televizyon izleme süresi	F	%
1-2 saat	250	47,3
3-4 saat	230	43,5
5 saat ve üzeri	49	9,3

Tablo 14. incelendiğinde çocukların 250 (%47,3)’sinin hafta içi 1-2 saat, 230 (%43,5)’unun 3-4 saat ve 49 (%9,3)’unun 5 saat ve üzeri televizyon izlediği görülmektedir.

Tablo 15’te ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının hafta sonu televizyon izleme süresine ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 15. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının hafta sonu televizyon izleme süresine ilişkin frekans dağılımı

Hafta sonu televizyon izleme süresi	F	%
1-2 saat	138	26,1

3-4 saat	280	52,9
5 saat ve üzeri	111	21,0

Tablo 15. incelendiğinde çocukların 138 (%26,1)'inin hafta içi 1-2 saat, 280 (%52,9)'inin 3-4 saat ve 111 (%21)'inin 5 saat ve üzeri televizyon izlediği görülmektedir.

Tablo 16'da ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının televizyon izleme süresini belirleyen kişilere ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 16. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının televizyon izleme süresini belirleyen kişilere ilişkin frekans dağılımı

Televizyon izleme süresini belirleyen kişi	F	%
Anne	143	27,0
Baba	21	4,0
Anne-baba	248	46,9
Çocuk	109	20,6
Diğer kardeşler	8	1,5

Tablo 16. incelendiğinde çocukların 143 (%27)'ünün televizyon izleme süresini belirleyen kişinin annesi, 21 (%4)'ünün babası, 248 (%46,9)'ünün anne-babası, 109 (%20,6)'unun çocuğun kendisi ve 8 (%1,5)'inin diğer kardeşleri olduğu görülmektedir.

Tablo 17'de ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının televizyon programlarına kısıtlama getirme durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 17. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının televizyon programlarına kısıtlama getirme durumuna ilişkin frekans dağılımı

Televizyon programlarına kısıtlama getirme durumu	F	%
Evet	269	50,9
Kısmen	241	45,6
Hayır	19	3,6

Tablo 17. incelendiğinde ebeveynlerin 269 (%50,9)'unun çocuklarının televizyon programlarına kısıtlama getirdiği, 241 (%45,6)'inin kısmen getirdiği ve 19 (%3,6)'unun getirmediği görülmektedir.

Tablo 18'de ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programı hakkındaki düşüncelerini ailesiyle paylaşma durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 18. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programı hakkındaki düşüncelerini ailesiyle paylaşma durumuna ilişkin frekans dağılımı

Çocuğun televizyon programı hakkındaki düşüncelerini ailesiyle paylaşma durumu	F	%
Evet	302	57,1
Hayır	20	3,8
Bazen	207	39,1

Tablo 18. incelendiğinde ebeveynlerin 302 (%57,1)'sinin çocuğunun televizyon programları hakkındaki düşüncelerini ailesiyle paylaştığını, 20 (%3,8)'sinin paylaşmadığını ve 207 (%39,1)'sinin bazen paylaştığını belirttiği görülmektedir.

Tablo 19'da ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun çevresiyle diyaloglarında televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 19. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun çevresiyle diyaloglarında televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı

Çocuğun çevresiyle diyaloglarında televizyon programlarının etki durumu	F	%
Evet	175	33,1
Hayır	96	18,1

Kısmen	258	48,8
--------	-----	------

Tablo 19. incelendiğinde ebeveynlerin 175 (%33,1)'inin çocuğunun çevresiyle diyaloglarında televizyon programlarının etkisini olduğunu, 96 (%18,1)'sının olmadığını ve 258 (%48,8)'inin kısmen etkisi olduğunu belirttiği görülmektedir.

Tablo 20'de ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun izlediği televizyon programları ile ilgili soru sorma durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 20. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun izlediği televizyon programları ile ilgili soru sorma durumuna ilişkin frekans dağılımı

Çocuğun izlediği televizyon programları ile ilgili soru sorma durumu	F	%
Evet	336	63,5
Hayır	23	4,3
Bazen	170	32,1

Tablo 20. incelendiğinde ebeveynlerin 336 (%63,5)'sının çocuğunun izlediği televizyon programları ile ilgili sorular sorduğunu, 23 (%4,3)'ünün sormadığını ve 170 (%32,1)'inin bazen sorduğunu belirttiği görülmektedir.

Tablo 21’de ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullanma durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 21. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullanma durumuna ilişkin frekans dağılımı

Çocuğun televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullanma durumu	F	%
Evet	68	12,9
Hayır	241	45,6
Bazen	220	41,6

Tablo 21. incelendiğinde ebeveynlerin 68 (%12,9)’inin çocuğunun televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullandığını, 241 (%45,6)’inin kullanmadığını ve 220 (%41,6)’sinin bazen kullandığını belirttiği görülmektedir.

Tablo 22’de ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilenme durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 22. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilenme durumuna ilişkin frekans dağılımı

Çocuğun televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilenme durumu	F	%
Evet	131	24,8
Hayır	173	32,7
Kısmen	225	42,5

Tablo 22. incelendiğinde ebeveynlerin 131 (%24,8)’inin çocuğunun televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilendiğini, 173 (%32,7)’ünün etkilenmediğini ve 225 (%42,5)’inin kısmen etkilendiğini belirttiği görülmektedir.

Tablo 23’te ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında soru sorma durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 23. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında soru sorma durumuna ilişkin frekans dağılımı

Çocuğun televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında soru sorma durumu	F	%
Evet	396	74,9
Hayır	18	3,4
Bazen	115	21,7

Tablo 23. incelendiğinde ebeveynlerin 396 (%74,9)'sının çocuğunun televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında sorular sorduğunu, 18 (%3,4)'inin sormadığını ve 115 (%21,7)'inin bazen sorduğunu belirttiği görülmektedir.

Tablo 24’te ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun anlattığı rüyalarda televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 24. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun anlattığı rüyalarda televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı

Çocuğun anlattığı rüyalarda televizyon programlarının etki durumu	F	%
Evet	147	27,8
Hayır	193	36,5
Kısmen	189	35,7

Tablo 24. incelendiğinde ebeveynlerin 147 (%27,8)’sinin çocuğunun anlattığı rüyalarda televizyon programlarının etkisini gördüğünü, 193 (%36,5)’ünün görmediğini ve 189 (%35,7)’unun kısmen gördüğünü belirttiği görülmektedir.

Tablo 25’te ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının anlattığı hikaye ve masalarda televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı verilmiştir.

Tablo 25. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının anlattığı hikaye ve masalarda televizyon programlarının etki durumuna ilişkin frekans dağılımı

Çocuğun anlattığı hikaye ve masalarda televizyon programlarının etki durumu	F	%
Evet	182	34,4
Hayır	132	25,0
Kısmen	215	40,6

Tablo 25. incelendiğinde ebeveynlerin 182 (%34,4)'sinin çocuğunun anlattığı hikaye ve masalarda televizyon programlarının etkisini gördüğünü, 132 (%25)'sinin görmediğini ve 215 (%40,6)'inin kısmen gördüğünü belirttiği görülmektedir.

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar yapılarak, bulgular literatürdeki diğer araştırma bulgularına benzerlik ve farklılıkları açısından değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarının önceki araştırma bulgularını bazı açılardan doğruladığı gözlenmiştir. Fakat elde edilen bazı bulgular önceki araştırma bulgularından kısmen farklılık gösterirken, bazı bulgularla ilgili daha önce yapılmış araştırmalara rastlanmamıştır.

Serhatlıoğlu (2006)'nın araştırmasına göre; anne yaşı ve eğitim becerilerini kazanma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Buradan anne yaşının, çocuklar üzerinde becerileri kazanma düzeyi açısından etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat bu araştırma sonuçlarına göre 30-41 yaş arası anneler televizyonun becerileri kazandırma düzeyine etkisinin büyük olduğunu söylerken, 41 yaş üstü anneler düşük olduğunu söylemektedirler.

Baba yaşı ve zihin-dil gelişimi becerilerini kazanma düzeyi arasında anlamlılık ortaya çıkmıştır. Babaları 20-25 yaş arası olan çocuklar, zihin ve dil gelişimi becerilerini kısmen kazanırken diğer yaş grubu babaların çocuklarının bu becerileri çoğunlukla düzeyinde kazandığı belirlenmiştir. Buna göre, baba yaşı yükseldikçe çocukların becerileri kazanma düzeyinin de yükseldiği sonucuna ulaşan Serhatlıoğlu'nun araştırmasının aksine bu araştırmada; 31-40 yaş arası babalar beceri kazandırma düzeyinin yüksek olduğunu, 40 yaş üstü babalar ise düşük olduğunu söylemişlerdir.

Ebeveynlerin eğitim düzeyi yüksek olan çocukların becerileri kazanma düzeyi, ebeveynlerinin eğitim düzeyi daha düşük olan çocukların becerileri kazanma düzeyinden yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçtan ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocukların becerileri kazanma düzeyinin de yükseldiği sonucuna ulaşılabilir.

Eğitim becerilerini kazanma düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Buradan cinsiyet ile gelişim becerileri arasında ilişki olmadığı sonucuna varılabilir.

Serhatlıoğlu (2006)'nın araştırma sonucuna göre; veliler, çocuklarının izledikleri televizyon programları ile ilgili sorular sorduğunu belirtmişlerdir. Çocukların izledikleri programlar hakkında ailelerine sorular sorması, ilgili araştırma sonuçları da göz önünde bulundurularak, televizyonun olumsuz etkilerini aza indirgemesine ve olumlu etkileri artırmasına neden olabilir. Bu araştırmadan elde edilen veriler Serhatlıoğlu'nun ulaştığı sonucunu doğrular niteliktedir.

Velilerin çoğunluğu çocuklarının hafta içi, 1-2 saat, hafta sonu ise 3-4 saat televizyon izlediği yönünde görüş belirtmişlerdir. Televizyon izleme süresinin hafta sonunda artış göstermesine sebep olarak hafta içi günün büyük bir kısmının okulda geçiriliyor olması gösterilebilir. Yani çocukların hafta sonları daha çok televizyon karşısında vakit geçirdikleri söylenebilir.

Evde televizyon izleme süresini yüzde 46.9 oranında anne-baba birlikte, yüzde 27 oranında anne, yüzde 20.6 oranında çocuk, yüzde 4 oranında baba ve yüzde 1.5 oranında ise diğer kardeşlerin belirlediği sonucu ortaya çıkmıştır. Ayrıca televizyon izleme saatlerini belirlemede annelerin, babalara göre daha etkili olduğu sonucuna varılabilir.

Veliler "ocuğunuzun izlediği televizyon programlarını denetleyip kısıtlama getiriyor musunuz?" sorusuna yüzde 50.9'u 'kısmen' cevabını verirken yüzde 45.6'sı 'evet' cevabını, yüzde 3.6'sı ise 'hayır' cevabını vermişlerdir. Buradan ebeveynlerin büyük çoğunluğunun, çocuklarının televizyonda ne izlediklerini denetleyerek onları kontrol ettikleri ve yönlendirdikleri sonucuna ulaşılabilir.

Veliler, çocukların arkadaşları ve çevresiyle kurduğu diyalogları sürdürebilmesinde televizyon programlarının etkili olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Buradan

televizyon programlarının çocukların dil gelişimine, iletişim boyutunda etkilerinin olduğu sonucuna varılabilir.

Veliler, çocuklarının izledikleri televizyon programları ile ilgili sorular sorduğunu belirtmişlerdir. Çocukların izledikleri programlar hakkında ailelerine sorular sorması, ilgili araştırma sonuçları da göz önünde bulundurularak, televizyonun olumsuz etkilerini aza indirgemesine ve olumlu etkileri artırmasına neden olabilir.

Velilerin çoğunluğu, çocuklarının televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullanmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Velilerin %12.9'u ise argo sözcüklerin çocukları tarafından kullanıldığını söylemiştir.

Serhatlıoğlu (2006)'nın bulgularına göre velilerin çoğunluğu, çocukların televizyon programlarından duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilendiğini belirtmişlerdir. Buna göre, televizyon programlarının çocukların dil gelişimi sistemlerinden 'sıra sistemi' yani sözcüklerin cümle içindeki sıralanmaları üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu sonucu ortaya çıkarılabilir. Bu araştırma bulgularına göre de velilerin 24.8'i evet, 32.7'si hayır, 42.5'i de kısmen cevabını vermiştir. Buna göre iki araştırmanın bulguları da birbirine paralel çıkmıştır ve buradan çocukların televizyondan duydukları bozuk cümle yapılarından etkilendikleri sonucuna varılabilir.

Zihin ve dil gelişimi becerileri kazanma düzeyleri ve televizyon programlarının bu becerileri kazandırmadaki etkileme düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Sonuç itibariyle 'kısmen' ya da 'az' düzeyde de olsa televizyonun zihin ve dil gelişimine etkisi olduğu görüşü veliler tarafından benimsenmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

1. Ebeveyn annelerin yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine olan katkı düzeyi boyutuna bakıldığında; en yüksek puan ortalamasının 183,19 ile 31-40 yaş arası ebeveyn annelere ait olduğu, bunu sırasıyla 176,80 ortalama ile 30 yaşa kadar olan ve 161,95 ortalama ile 41 yaş ve üzeri ebeveyn annelerin izlediği görülmektedir. Bu bulgulara göre 41 yaş ve üzeri ebeveyn annelerin televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin 30 yaşa kadar ve 31- 40 yaş arasında olan ebeveyn annelerden daha düşük olduğu söylenebilir.
2. Ebeveyn babaların yaşlarına göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine olan katkı düzeyi boyutuna bakıldığında; en yüksek puan ortalamasının 183,59 ile 31-40 yaş arası ebeveyn babalara ait olduğu, bunu sırasıyla 170,82 ortalama ile 30 yaşa kadar olan ebeveyn babalar ve 170,51 ortalama ile 41 yaş ve üzeri ebeveyn babaların izlediği görülmektedir. . Bu bulgulara göre 41 yaş ve üzeri ebeveyn babaların televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin 31- 40 yaş arasında olan ebeveyn babalardan daha düşük olduğu söylenebilir.
3. Ebeveyn annelerin eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısı boyutuna bakıldığında; görüşlerinde en yüksek puan ortalamasının 188,39 ile üniversite mezunu ebeveyn annelere ait olduğu, bunu sırasıyla 180,92 ortalama ile yüksekokul, 178,25 ortalama ile lise, 170,37 ortalama ile ortaokul ve 157,31 ortalama ile ilkokul mezunu ebeveyn annelerin izlediği görülmektedir. Bu bulgulara göre ilkokul mezunu ebeveyn annelerin televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine

katkısıyla ilgili görüşlerinin lise, yüksekokul ve üniversite mezunu olan ebeveyn annelerden daha düşük olduğu söylenebilir.

4. Ebeveyn babaların eğitim düzeylerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısı boyutuna bakıldığında; görüşlerinde en yüksek puan ortalamasının 187,94 ile üniversite mezunu ebeveyn babalara ait olduğu, bunu sırasıyla 173,90 ortalama ile lise, 173,53 ortalama ile yüksekokul, 167,89 ortalama ile ortaokul ve 154,04 ortalama ile ilkokul mezunu ebeveyn babaların izlediği görülmektedir. Bu bulgulara göre ilkokul mezunu ebeveyn babaların televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısıyla ilgili görüşlerinin üniversite mezunu olan ebeveyn babalardan daha düşük olduğu söylenebilir.
5. Ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetlerine göre televizyonda yayınlanan çocuk programlarının, çocuklarında okul öncesi eğitim becerilerinin gelişimine katkısı boyutuna bakıldığında; erkek çocuğa sahip olan ebeveynlerin puan ortalamasının 177,91, kız çocuğa sahip ebeveynlerin puan ortalamasının ise 174,77 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalaması arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=,696$; $p>,05$) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın ,05 düzeyinde anlamlı olmadığını ifade etmektedir. Yani cinsiyet değişkeninin eğitim becerileri kazanma açısından bir önemi yoktur sonucuna ulaşılabilir.
6. Çocukların hafta içi ve haftasonu televizyon izleme alt boyutuna bakıldığında; çocukların hafta içi çocukların 250 (%47,3)'sinin hafta içi 1-2 saat, 230 (%43,5)'unun 3-4 saat ve 49 (%9,3)'unun 5 saat ve üzeri televizyon izlediği görülmektedir. Hafta sonu ise çocukların 138 (%26,1)'inin hafta sonu 1-2 saat, 280 (%52,9)'inin 3-4 saat ve 111 (%21)'inin 5 saat ve üzeri televizyon izlediği görülmektedir. Buna göre çocukların hafta sonu televizyon izleme sürelerinin arttığı görülmektedir.

7. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının televizyon izleme süresini belirleyen kişi alt boyutuna bakıldığında; çocukların 143 (%27)'ünün televizyon izleme süresini belirleyen kişinin annesi, 21 (%4)'inin babası, 248 (%46,9)'inin anne-babası, 109 (%20,6)'unun çocuğun kendisi ve 8 (%1,5)'inin diğer kardeşleri olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre çocukların televizyon izleme süresini genellikle anne-babanın belirlediği söylenebilir.
8. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının televizyon programlarına kısıtlama getirme durumu alt boyutuna bakıldığında; ebeveynlerin 269 (%50,9)'unun çocuklarının televizyon programlarına kısıtlama getirdiği, 241 (%45,6)'inin kısmen getirdiği ve 19 (%3,6)'unun getirmediği görülmektedir. Buna göre ebeveynlerin çocuklarının televizyon izlemelerini kontrol altında tuttukları sonucuna varılabilir.
9. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programı hakkındaki düşüncelerini ailesiyle paylaşma durumu boyutuna bakıldığında; ebeveynlerin 302 (%57,1)'sinin çocuğunun televizyon programları hakkındaki düşüncelerini ailesiyle paylaştığını, 20 (%3,8)'sinin paylaşmadığını ve 207 (%39,1)'sinin bazen paylaştığını belirttiği görülmektedir. Buna göre çocukların televizyonda izledikleri programlarla ilgili aileleriyle paylaşımında buldukları ve televizyonun zararlı etkilerinin en aza indirildiği sonucuna ulaşılabilir.
10. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun çevresiyle diyaloglarında televizyon programlarının etki durumu boyutuna bakıldığında; ebeveynlerin 175 (%33,1)'inin çocuğunun çevresiyle diyaloglarında televizyon programlarının etkisinin olduğunu, 96 (%18,1)'sının etkisi olmadığını ve 258 (%48,8)'inin kısmen etkisi olduğunu belirttiği görülmektedir. Bu bulgulara göre çocukların çevreleriyle olan diyaloglarında televizyonun kısmen etkisi olduğu sonucuna varılabilir.

11. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun izlediği televizyon programları ile ilgili soru sorma durumu boyutuna bakıldığında; ebeveynlerin 336 (%63,5)'sının çocuğunun izlediği televizyon programları ile ilgili sorular sorduğunu, 23 (%4,3)'ünün sormadığını ve 170 (%32,1)'inin bazen sorduğunu belirttiği görülmektedir. Bu bulgulara göre, çocukların çoğunun izledikleri programlar ile ilgili sorular sorduğu ve izledikleri olumsuz durumlardan en az seviyede etkilendikleri sonucuna varılabilir.
12. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullanma durumu boyutuna göre; ebeveynlerin 68 (%12,9)'inin çocuğunun televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullandığını, 241 (%45,6)'inin kullanmadığını ve 220 (%41,6)'sinin bazen kullandığını belirttiği görülmektedir. Bu bulgulara göre, çocuklar televizyondan duydukları argo sözcüklerden etkilenmemektedir sonucuna ulaşılabılır.
13. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilenme durumu boyutuna bakıldığında; ebeveynlerin 131 (%24,8)'inin çocuğunun televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkilendiğini, 173 (%32,7)'ünün etkilenmediğini ve 225 (%42,5)'inin kısmen etkilendiğini belirttiği görülmektedir. Buna göre çocukların televizyondan duydukları bozuk cümle yapılarından etkilendikleri ve dil gelişimleri açısından tehlikeli bir durum olduğu sonucuna ulaşılabılır.
14. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında soru sorma durumu boyutuna bakıldığında; ebeveynlerin 396 (%74,9)'sının çocuğunun televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında sorular sorduğunu, 18 (%3,4)'inin sormadığını ve 115 (%21,7)'inin bazen sorduğunu belirttiği görülmektedir. Buna göre çocukların televizyondan duydukları yeni kavramlar hakkında sorular sormaları zihin gelişimleri açısından önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.
15. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuğun anlattığı rüyalarda televizyon programlarının etki durumu boyutuna bakıldığında; ebeveynlerin 147 (%27,8)'sinin çocuğunun anlattığı rüyalarda televizyon programlarının etkisini

gördüğünü, 193 (%36,5)'ünün görmediğini ve 189 (%35,7)'unun kısmen gördüğünü belirttiği görülmektedir. Çocukların genel olarak televizyondan etkilendikleri ve bunu iç dünyalarına taşıdıkları sonucuna varılabilir.

16. Ebeveynlerin görüşlerine göre çocuklarının anlattığı hikaye ve masalarda televizyon programlarının etki durumuna bakıldığında; ebeveynlerin 182 (%34,4)'sinin çocuğunun anlattığı hikaye ve masalarda televizyon programlarının etkisini gördüğünü, 132 (%25)'sinin görmediğini ve 215 (%40,6)'inin kısmen gördüğünü belirttiği görülmektedir. Bu bulgulara göre çocukların televizyondan etkilendiği ve bunu günlük yaşamdaki aktivitelerine yansıttıkları sonucuna varılabilir.

6.2. ÖNERİLER

1. Öncelikle anne-babaların televizyonu bilinçli kullanabilecek, çocuklarını denetleyebilecek bir eğitime sahip olmaları gereklidir. Bu nedenle alınacak ilk ve acil tedbir ebeveynlerin bilinçlendirilmesidir. Bu konuda çeşitli seminerler düzenlenebilir, televizyon programları yapılabilir.
2. Aileler çocuklarıyla birlikte televizyon seyrederek neyin yanlış, neyin doğru olduğu hakkında çocuklarıyla konuşmalıdır, yani çocuklar televizyon karşısında yalnız bırakılmamalıdır.
3. Çocukların en çok ve yoğun olarak televizyon izledikleri saatlerde yayınlanan programlara özellikle dikkat edilmelidir.
4. Televizyon kanallarındaki programları, özellikle çocuk programları yapan kişilerin eğitimine önem verilmeli, pedagog ve psikologlar yapımın her aşamasında yer almalıdırlar. Bu noktada televizyon kanallarının yayın politikalarını çocukları da göz önüne alarak hazırlamaları gerekliliği önerilebilir.
5. Çocuğun tüm programları değil, kendine uygun olan programları belirli sürelerde izlemesi, gelişimi için gerekli olan diğer etkinliklere de yeterince katılabilmesi yönünden önem taşımaktadır. Bu nedenle çocukların televizyon programlarını izleme süreleri ve bu programların içeriği mutlaka denetlenmelidir.
6. Eğitsel çocuk programlarının biçimsel içeriği (ses, müzik, konuşma, efekt) artırılarak daha ilgi çekici hale getirilmelidir. Çünkü çocuklar televizyonu izlerken hem görüntüden hem de konuşmalardan etkilenmektedirler.
7. Çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan araştırmalar ve öneriler dikkate alınmalı ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B. (2004). Çocukların televizyon izleme davranışlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Çağdaş Eğitim*, 306, 35-45.
- Aktaş, Y. (1997). Televizyonun çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 52, 18-21.
- Alisinanoglu, F., Kesicioglu, O.S. (2010). “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği)”, *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 /1, s.: 93-110.
- Altunöz, G. (2000). 5-Yaş Okul Öncesi Televizyon Eğitim Programlarında Görsel Öğelerden Hareketin Çocuklara Etkisi, Örnek Olay: Deniz Yıldızı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aral, N., Kandır, A., Can Yasar, M. (2002). Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı. İstanbul: YA-PA Yayınları./
- Arhan, F., Demirer, T., Hozatlı, U., Orhangazi, Ö., Özbudun, S. (1999). Medya Eleştirisi ya da Hermes Sorgulamak. Ankara: Öteki Matbaası
- Arı, M. ; Bayhan, P.; Artan, İ.; Üstün, E.; Akman, B. (1997). A Study of parents' attitudes conduct and thoughts regarding 2-11 year old children who watch television” , I. Ulusal Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi, (28-30 Mayıs 1997- Ankara). s. 165-183
- Arna, S. (2011). “İki Ekmek Aldım Eve Didiyorum”, *Hürriyet Gazetesi, Cumartesi Eki*.
- Avcıoğlu, H. (2007). “Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (4-6 yaş)”. *Abant _zzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7/2, s.: 87-101
- B. Gunter, J. McAleer, 1997, s. 102 V. C. Strasburger, B. J. Wilson, 2006, s. 91.
- Bal, A. (1990). Türkiye’de Televizyon Reklamlarında Gerginlik Yaratıcı Stratejiler ve Unsurlar. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balaban, A.(2002). Televizyon Çocuk Programlarının Kalite Kriterlerine İlişkin Olarak Okul Öncesi Kurumlarına Devam Eden Çocukların Anne-Babalarının Görüşleri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balat Uyanık, G., Simsek, Z., Akman.B. (2008). “Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Davranış Problemlerinin Anne ve Öğretmen Değerlendirmeleri Açısından Karşılaştırılması”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, s.:263-275.

- Balay, R. (1996). Eğitim İstendik Davranışlar Meydana Getirme sürecinde Televizyonun Rolü. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Batmaz, V., Aksoy, A. (1995). Türkiye’de Televizyon ve Aile: Elektronik Hane. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Brown, A. (2011). “Media Use By Children Under Than 2 Years”, *Pediatrics*, Cilt: 128, Sayı: 5, s. 1040.
- Browne, N. (1999). Young Children’s Literacy Development m The Rol of Televisual Texts. Florence, KY, Usa: Tyler & Francis, Incorporated. <http://site.ebrary.com/lib/firat/Doc?id=2003949> web adresinden 6 Nisan 2005 tarihinde edinilmiştir.
- Can, A. (1995). Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine ve İletişimine Etkileri. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Close, R. (2005). Television and language development in the early years: a review of the literature, The National Literacy Trust, London, 2005, s.3- <http://www.literacytrust.org.uk/Research/TV.html> adresinden 15. 11. 2005 tarihinde indirilmiştir.
- Çamlıbel İrkin, A. (2012). ‘Çocukların Gelişim Süreci ve Televizyonun Etkileri’. Uzmanlık Tezi, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Ankara.
- Defne Özönur Çöloğlu, Televizyon Mesih Mi Şeytan Mı?, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2010, s. 72 Akbulut, N.; Kartopu, E. (2004). Çocuk ve televizyon. Çoluk Çocuk Dergisi, 40 (Temmuz), 22-24.
- Demirci, M. (2002). Hayalden gerçeğe çizgi filmler. Çoluk Çocuk Dergisi, 17 (Ağustos): 25.
- Demiriz, S. , Ulutaş, İ. (1999). Ebeveynlerin Çocuklarının Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Çocuk Programlarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (s.1236- 1243). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Basımevi.
- Diener, L.M., Kim, D. (2003). “Maternal And Child Predictors Of Preschool Children's Social Competence”, *Journal of Applied Developmental Psychology*, 25/ 1 , p.: 3-24.
- Dinç, B. (2002). Okul Öncesi Eğitimin 4–5 Yas Çocugunun Sosyal Gelisimine Etkileri Konusunda Öğretmen Görüşleri. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskisehir.

- Duffy L.; Fox F.; Horwood J.; Nortstone K. (2004) "Viewing Habits and Language Development" , Literacy Today, vol.39, S.18 (Haziran 2004), Education Publishing Company.<http://www.literacytrust.org.uk/Pubs/duffy2.html> adresinden 06.11.2005 tarihinde indirilmiştir.
- Durualp, E. (2009). Anasınıfına Devam Eden 6 Yas Çocuklarının Sosyal Uyum Ve Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Egitimini Etkisinin İncelenmesi: Çankırı Örneği. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi (Çocuk Gelismisi ve Egitimi)Anabilim dalı, Ankara.
- Ekinci Vural, D. (2006). Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyusal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Egitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelismesine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erol Mutlu, Televizyon ve Toplum, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Ankara, 1999, s. 127 V. C. Strasburger, B. J. Wilson, 2002, s. 90.
- Ertürk, Y., Gül, A.(2006). ' *Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin* ', Nobel Yayın, Ankara.
- Gottman, J.M., Putallaz ,M. (1981). "An Interactional Model Of Children's Entry into Peer Groups".Child Development, 52, s.:986-994.
- Gunter, B. & McAleer, J. (1997). Children and Television. London: Routledge.
- Gülay, H. (2009). "5-6 Yas Çocuklarının Sosyal Konumlarını Etkileyen Çeşitli Değişkenler", Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, e_dergi, V1/I, Haziran 2009,s.:104–121, <http://efdergi.yyu.edu.tr> sitesinden 16.08.2010 tarihinde alınmıştır.
- Güngör, A.& Ersoy, Ö. (1995). Televizyon programlarının okulöncesi dönem çocuklarına etkisine ilişkin anne-baba görüşleri. 10.YA-PA Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırılması Semineri,(22- 25 Mayıs 1995-Ankara), s. 57- 69. Ankara: YA-PA Yayınları.
- Hancox, R.; Milne, B.J.;Poulton, R. (2005). Association of Television Viewing During Childhood With Poor Educational Achievement. Pediatrics&Adolescan Medicine, vol.159, s. 614-618. <http://archpedi.ama-assn.org/cgi/content/full/159/7/614> adresinden 05.07.2005 tarihinde indirilmiştir.
- Hasan H. Taylan, Televizyonla Yetişmek, Çizgi Kitapevi, Konya, 2011, s. 47.
- V. C. Strasburger, B. J. Wilson, 2002, s. 90-91.
- Ilıcak, G. (2002). Sorumluluk ailelerde ve yayıncılarda. Çoluk Çocuk Dergisi, 17(Ağustos): 29-32.

- İlden Koçkar, A. (2002). Çizgi Filmlerin Çocuklar Üzerindeki Etkileri. Çoluk Çocuk Dergisi, 17(Ağustos): 26.
- Karakus, A. (2008). Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu'nun Güvenirlik Ve Geçerlik Çalışması. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü _İlköğretim Bölümü Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Kaskun, A., Öztunç, S. (2011). "Çocuk, Televizyon ve Şiddet". <http://ilef.ankara.edu.tr/id/yazi.php?yad=799>.
- Kocabaş, F. (2004). Televizyon Reklamlarının Çocuk Sağlığı Üzerindeki Etkileri. Çoluk Çocuk Dergisi, 34(Ocak): 28-30.
- Köken, M. E. (1995). Televizyon Reklamlarının Çocuklar Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Lemish, D. (2007). ' *Children and Television, A Global Perspective* ', Blackwell Publishing, Oxford.
- Lesser, H. (1997). Television and the Preschool Child- A Psychological Theory of Instruction and Curriculum Development, New York: Academic Press.
- Linebarger D. (2004) Young Children, Language and Television. Literacy Today, S.20-21 (Eylül 2004), Education Publishing Company. <http://www.literacytrust.org.uk/Pubs/linebarger.html> adresinden 7.10 2005 tarihinde indirilmiştir.
- Mangır, M.; İnal, S., (1994). Televizyonun okulöncesi dönemdeki çocuklar üzerindeki etkileri, 10.YA-PA Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırılması Semineri,(22- 25 Mayıs 1994-Ankara), S. 39- 48.
- Mihandoust, N. (1989). Televizyonda Yer Alan Şiddet Programlarının Çocuk ve Gençlere Etkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mumme L.D.; Fernald A. (2003). The Infant As Onlooker: Learnig from Emotional Reactions Observed in a Television Scenerio" , Child Development, (Ocak-Şubat 2003), 74-1,s.221-237.<http://www.accelerated-learning-online.com/research/infant-onlookerlearning-emotional-reactions-observed-television.asp> adresinden 7.10. 2005 tarihinde indirilmiştir.
- Mutlu, E. (1998). İletişim Sözlüğü (3. basım). Ankara: Ark Yayınları.
- Odom, S.L.(2000). "Preschool Inclusion: What We Know and Where We Go from Here". Topics in Early Childhood Special Education, 20/1 p.:20-27.

- Öcel, N. (2002). 'İletişim ve Çocuk: İletişim Ortamlarında Çocuk ve Reklam Etkileşimi', İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Öçal, I. (1997). Televizyonda Çocuk Programları. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öktem, F., Sayıl, M., Çelenk Özen, S.. (2006). 'Çocukların ve Gençlerin Televizyon Programlarındaki Zararlı İçerikten Korunması, Akıllı İşaretler Sınıflandırma Sistemi'. RTÜK, Ankara,
- Özabacı, N. (2006). "Çocukların Sosyal Becerileri _le Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Fırat University Journal of Social Science), 16/1, s.: 163–179.
- Özdiker, C. (2002). Çocuk ve Televizyon. Çoluk Çocuk Dergisi, (Temmuz) 16:20-21.
- Özer, B. (1999). Televizyonda Reklam ve Çocuk. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Peri, C. (1997). Okul Öncesinde İzlenen Televizyon Programları ve Bu Programların Eğitimsel Değeri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Profeta, Y. (2002) Çocugun Davranış Problemleri _le Ebeveyn Çatışmasını Algılayışı Arasındaki İlişki. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı ,Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Rigel, N. (1995). Haber, Çocuk ve Şiddet (Üretim, Kitle İletişim ve Tüketim Sürecinde Haberin İncelenmesi). İstanbul: Palmiye Yayıncılık.
- Salomon, G. (1987). Television and Reading: The Roles of Orientations and Reciprocal Relations. (Edt. Michael E. Marley, Casimir and Carmen Luke. Children and Television a Challenge for Education). London: Praeger Press.
- Sears, W., Sears, M. (2003). Başarılı Çocuk. (Çev. Özlem Gültekin). İstanbul: Boyner Yayınları.
- Serhatlıoğlu, B. (2006). 'Televizyon programlarının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının zihin ve dil gelişimini etkileme biçimlerine yönelik öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi. (Elazığ ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ELAZIĞ.
- Singer, D.G.; Singer, J.L.; Zuckerman, D.M., The Parents Guide: Use Tv To Your Child Advantage, Acropolis Books Ltd, 1990, s.1-25. <http://www.parentinginformation.org/tvadvantage.htm> adresinden tarihinde indirilmiştir.

- Singer, G.D., Singer, J.L. (1998). Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi (Çev. Nurdan Cihanşumul). İstanbul: Gendaş.
- Şimşek, Ş., Baran, G. (2001). Televizyon ve Çocuk. Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı (Edt: Turhan Özuduru). Ankara: YA-PA Yayıncılık.
- Şirin, M.R.(1999). Televizyon Çocuk ve Aile. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Strasburger, V.C., Wilson, B.J. (2002)., 'Children, Adolescents and The Media', Sage Publications, California.
- Temur,B.(2011).“Televizyon ve Çocuk”
www.maviailedanismamerkezi.com/yazilarimiz_detay.asp?ID=9.
- Timisi, N. (1991). Televizyon Programlarının Toplumsallaştırıcı İşlevleri Örnek Olay. Susam Sokağı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tokgöz, O. (1982). Televizyon Reklamlarının Anne-Çocuk İlişisine Etkileri. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Tremblay,R.E., Nagin, D.S., Séguin, J.R., Zoccolillo,M., Zelazo P.D., Boivin,M., Pérusse, D., Japel, C.(2004). “Physical Aggression During Early Childhood: Trajectories andPredictors”.Pediatrics,e_dergi,114,p.:43-50, <http://www.pediatrics.org/cgi/content/full/114/1/e43> sitesinden 20.08.10 tarihinde alınmıştır.
- Turan,D.E.,Aral,N. (2008). A Study On THE Vimsel Perception Behaviour Of 60-71 Mounth Children _n Low Socio-Economic Level Who Atend and Do Not Attend Preschool (Konya City Sample) Change And Challenge _n Education (Edi. L.S. Woodcock). A Them Institute For Education And Research, p:87-100. Hard Back,Atiner.
- Tümkan, F.(2011). “Televizyondaki Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkisi”, .
<http://talimterbiye.mebnet.net/Dergi/4.pdf>
- Ugur, H. (1998). Anasınıfı Eğitiminin Sosyallesmedeki Rolü ve Öğrencileri Sosyallestirme Açısından Özel ve Devlet Anasınıflarının Karşılaştırılması. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Sakarya.
- Uz Bas, A. (2003). _lköğretim 4. ve 5. Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Sosyal Becerileri ve Okul Uyumu _le Depresyon Düzeyleri Arasındaki _liskinin _ncelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, _İzmir.
- Ünver, T.(2002). Bir Popüler Kültür Ürünü: Çizgi Film Pokemon. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Van Evra,J.(2009).’ *Television and Child Development*’, Routledge, New York.

- Wartella, E. (1987). Television, Cognition and Learning. (Edt. Michael E.Marley, Casimir and Carmen Luke. Children and Television a Challenge for Education). London: Praeger Press.
- Wright J.; Huston A.; Murphy K.; Peters M.; Pinon M.; Scantlin R.; Kotler J. (2001). The Realitions of Early Television Viewing to School Readiness and Vocabulary of Children from Low-Income Families: The Early Window Project , Child Development, (Eylül-Ekim 2001), 72-5, s. 1347- 1366.http://www.br-online.de/jugend/izi/english/publication/televizion/18_2005_E adresinden 8.11.2005 tarihinde indirilmiştir.
- Yavuzer, H. (2003). Ana-Baba ve Çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2004). Çocuğunuzun İlk Altı Yılı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yörükoğlu, A. (2003). Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Zenbat, R.(1998). Okul Öncesi Eğitim Kurumları, 0-6 Yaş Anne-Baba ve Çocuk Rehberi, Beyaz Gemi Yayınları, İstanbul , s.10,12.
- Zimmerman, J.F.; Cristakis, D.A. (2005). Children's Television Viewing and Cognitive Outcomes, Pediatrics&Adolescan Medicine, (Temmuz 2005),159-7,s.619-625.<http://archpedi.ama-assn.org/cgi/content/abstract/159/7/61> adresinden 05.07.2005 tarihinde indirilmiştir.

EKLER**EK-1 KİŞİSEL BİLGİ FORMU**

Sayın Veli,

Bu araştırma; televizyon programlarının, okul öncesi dönem çocuklarının gelişimi üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla yapılmakta olan bir yüksek lisans tez çalışmasıdır.. Ankete samimi cevaplar vermeniz araştırmamız açısından olumlu sonuçlar verecektir.Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Saygılarımla,

HAVA DALGALI

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı

Size uygun seçeneğin önündeki parantezin içine çarpı işareti koyunuz.

1.Annenin yaşı:

- 1.( ) 26 yaş ve altı 2.( ) 26-31 yaş arası 3.( )32-37 yaş arası
4.( )38- 43 yaş arası 5.( ) 44 yaş ve üstü

2.Babanın yaşı:

- 1.( ) 26yaş ve altı 2.( ) 26-31 yaş arası 3.( )32-37 yaş arası
4.( )38- 43 yaş arası 5.( ) 44 yaş ve üstü

3.Annenin eğitim düzeyi:

- 1.( ) Okur-yazar değil 2.( ) Okur-yazar 3.( )İlkokul mezunu
4.( ) Ortaokul mezunu 5.( ) Lise mezunu 6.( ) Yüksekokul mezunu
7.( ) Üniversite mezunu

4.Babanın eğitim düzeyi:

- 1.( ) Okur-yazar değil 2.( ) Okur-yazar 3.( )İlkokul mezunu
4.( ) Ortaokul mezunu 5.( ) Lise mezunu 6.( ) Yüksekokul mezunu
7.( ) Üniversite mezunu

5.Ailenizin aylık gelir tutarı:

- 1.( ) Çok iyi 2.( ) iyi 3.( ) Orta 4. ( )Kötü 5.( )Çok kötü

6.Çocuğunuzun(halen anaokuluna devam eden) cinsiyeti:

1. Erkek 2. Kız

7.Çocuğunuz günde ortalama kaç saat televizyon izliyor?

Hafta içi	Hafta sonu
( )1-2 saat	( )1-2 saat
( )3- 4 saat	( ) 3- 4 saat
( )5saat ve üstü	( ) 5saat ve üstü

8.Çocuğunuz hangi saatlerde televizyon izliyor?

- 1.( )06.00-08.00 saatleri arası 2.( ) 10.00-12.00 saatleri arası 3.( )14.00-18.00 saatleri arası
4.( )18.00- 21.00 saatleri arası 5. ( ) 21.00 ve sonrası 6.Başka (Yazınız).....

9.Çocuğunuz evde televizyon izleme süresini kim belirler?

- 1.( ) Anne 2.( ) Baba 3.( ) Anne- baba 4.( ) Çocuk 5.( ) Diğer kardeşler

10.Evde televizyon izlenirken program tercihini kim yapar?

- 1.( ) Anne 2.( ) Baba 3.( ) Çocuk 4.( ) Diğer kardeşler

11.Çocuğunuzun izlediği televizyon programlarını denetleyip kısıtlama getiriyor musunuz?

- ( ) Evet ( ) Kısmen ( ) Hayır

12.Çocuğunuz en çok hangi tür televizyon programlarını tercih ediyor?

- 1.( ) Çocuk programları 2.( )Müzik, eğlence programları 3.( ) Dizi filmler
4.( ) Spor programları 5.( )Talk show, reality show 6.( ) Haberler

13.Çocuğunuz izlediği TV programları hakkında düşüncelerini sizinle paylaşır mı?

- 1.( ) Evet 2.( ) Hayır 3.( ) Bazen

14.Çocuğunuzun arkadaşları ve çevresiyle kurduğu diyalogları sürdürebilmesinde TV programlarının etkisini görüyor musunuz?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

15.Çocuğunuz izlediği TV programları ile ilgili sorular sorar mı?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Bazen

16.Çocuğunuz televizyon programlarında duyduğu argo sözcükleri kullanır mı?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Bazen

17. Çocuğunuz televizyon programlarında duyduğu bozuk cümle yapılarından etkileniyor mu?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

18.Çocuğunuz televizyonda gördüğü ya da duyduğu yeni kavramlar hakkında sorular sorar mı?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Bazen

19.Çocuğunuzun anlattığı rüyalarda televizyonun etkisini görüyor musunuz?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

20. Çocuğunuzun anlattığı hikaye ve masallarda TV programlarının etkilerini görüyor musunuz?

- ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısmen

EK-2 TV PROGRAMLARININ BECERİLERİ KAZANDIRMADAKİ ETKİLEME DÜZEYİ FORMU

Aşağıda 6 yaş çocuklarının kazanması gereken beceriler sıralanmaktadır. Ölçeğin sağ tarafında becerileri kazanma düzeyi, sol tarafında ise TV programlarının becerileri kazandırmadaki etkilene düzeyi belirlenecektir. Bu nedenle her bir madde için, iki bölüme de uygun gördüğünüz yere çarpı işareti koyunuz.

BECERİLERİ KAZANMA DÜZEYİ					BECERİLER	TV PROGRAMLARININ BECERİLERİ KAZANDIRMADAKİ ETKİLEME DÜZEYİ				
Tamamen Kazandı	Çoğunlukla Kazandı	Kısmen Kazandı	Az Kazandı	Kazandı		Tamamen Etkiledi	Çoğunlukla Etkiledi	Kısmen Etkiledi	Az Etkiledi	Etkilenmedi
					1. Büyük ölçüde doğru bir biçimde resimli kitaptan öyküyü tekrar anlatmasını					
					2. Rakamları adlandırabilmesini					
					3. Adını yazabilmesini					
					4. Yaşını ve doğum tarihini söylemesini					
					5. Birer birer yüze kadar saymasını					
					6. Anlamlı resimler çizmesini					
					7. En az altı kısmı olan insan resmi çizmesini					
					8. Kapı, pencere, çatısı olan ev resmi çizmesini					
					9. Uzun hikayeler anlatmasını					
					10. Nesnelere arasındaki benzerlik ve farklılıkları göstermesini					
					11. Sözel olarak belirtilen iki özel duruma uygun resimleri bulmasını					
					12. "Niçin?" sorusunu ayrıntılı olarak cevaplandırmasını					
					13. Günlük yaşamda karşılaşılan nesnelere nelerden yapıldığını bilmesini					
					14. Renkleri (ana-ara), şekilleri (üçgen, kare, dikdörtgen) isimlendirmesini					
					15. Verilen nesnelere renklerine, şekillerine, fonksiyonlarına göre daha ayrıntılı olarak					
					16. Verilen sözcüklerin anlamını sormasını					
					17. Sürekli konuşmak istemesini					
					18. Rüyalarını anlatmasını					
					19. Günlük yaşamda karşılaşılan sözcükleri tanımlamasını					
					20. Dün, bugün ve yarını doğru olarak kullanmasını					
					21. Basit şekiller yapmasını					
					22. İfadelerinde geçmiş zamanı kullanmasını					
					23. Basit neden-sonuç ilişkilerini açıklamasını					
					24. Eşleştirme, ilişki kurma, gruplandırma ve sıralamayı neye göre yaptığını açıklamasını					
					25. Nesnelere bir özelliğine göre (renk, şekil, boyut gibi) gruplandırmasını					
					26. Duygu ve düşüncelerini anlamlı bir şekilde ifade etmesini					
					27. Özne-fiil uyumunu doğru kullanmasını					
					28. Yetişkinin isteklerini mantıklı olarak açıklamasını istemesini					
					29. Kendi davranışlarını, başkalarının davranışlarını ve yetişkinleri belli standartlara göre eleştirmesini					
					30. Argo sözcükler kullanmasını					
					31. Hikayeler dinlemekten zevk almasını					
					32. Hikayeler anlatmaktan hoşlanmasını					

BECERİLERİ KAZANMA DÜZEYİ					BECERİLER	TV PROGRAMLARININ BECERİLERİ KAZANDIRMADAKİ ETKİLEME DÜZEYİ				
Tamamen Kazandı	Çoğunlukla Kazandı	Kısmen Kazandı	Az Kazandı	Kazanmadı		Tamamen Etkiledi	Çoğunlukla Etkiledi	Kısmen Etkiledi	Az Etkiledi	Etkilenmedi
					34. Sayılara ilgisinin artmasını					
					35. Vurgu ve ses tonunu doğru kullanmasını					
					36. Resimdeki basit labirentlerden doğru çıkış yolunu bulabilmesini					
					37 10-25 parçalı yap-bozu tamamlamasını					
					38. Haftanın günlerini sırası ile bilmesini					
					39. Hayalle gerçeği ayırt etmesini					
					40. Üçgen, kare çizmesini					
					41. 20'ye kadar atlamadan saymasını					
					42. İki üçgeni birleştirerek kare yapmasını					
					43. 1-10 arasında verilen nesne grupları ile rakamları eşleştirmesini					
					44. Nesnelere kullanarak toplama ve çıkarma yapmasını (1'den 10'a kadar)					
					45. Yaşadığı şehrin sokağın adını söylemesini					
					46. Kitaplara ilgi duymasını					
					47. Sorulan sorulara kendine özgü yanıtlar vermesini					
					48. Nesnelere bir sıra içindeki konumunu (birinci, ikinci, üçüncü gibi) isimlendirmesini					
					49. "en az, en çok ve birkaç"ın anlamını bilmesi ve uygun davranışı göstermesini					
					50. Sağını- solunu göstermesini					
					51. Gösterilen iki resimden birinde var olan farklılıkları göstermesini					
					52. Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanımasını					
					53. Yarım ve bütün olan nesnelere göstermesini					
					54. Belli bir olaydan sonra ne olacağını tahmin etmesini					
					55. Bedenin parçalarını kendi üzerinde adlandırması ve resimle eşleştirmesini					
					56. Artık materyalleri kullanarak özgün bir ürün oluşturmasını					
					57. Aynı dokuya sahip 6-10 nesneyi eşleştirmesini					
					58. Uzun diyalogları sürdürebilmesini					

ÖZGEÇMİŞ

➤ Kişisel Bilgiler

Doğum Tarihi: 07.09.1985

Doğum Yeri : Kırşehir

➤ Eğitim Bilgileri

İlkokul : Gazi Osman Öztürk İlköğretim Okulu

Ortaokul : Gazi Osman Öztürk Ortaokulu

Lise : Kırşehir Anadolu Öğretmen Lisesi

Üniversite : Hacettepe Üniversitesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, 2009.

➤ İş Bilgileri

Okul Öncesi Öğretmeni,

Varlık İlköğretim Okulu/ Cizre -2009, Nesrin Boysan Anaokulu, 2011 -devam ediyor.

05362303841/ hava_dalgali@hotmail.com

KAYSERİ